

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2015 – 2018

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Jiří Soukup

**Vztah mateřské a dceřiné společnosti a vliv existence
podnikatelského seskupení na orgány dceřiné společnosti**

Praha 2018

Vedoucí bakalářské práce: JUDr. Ing. Martin Kohout, Ph.D.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR COMBINED STUDIES

2015 - 2018

BACHELOR THESIS

Jiří Soukup

**The relationship of the parent and subsidiary company and
the influence of the business grouping on the subsidiary's
management**

Prague 2018

The Bachelor Thesis Work Supervisor:
JUDr. Ing. Martin Kohout, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 15. 1. 2018

Jiří Soukup

Poděkování

Chtěl bych tímto velice poděkovat vedoucímu mé bakalářské práce JUDr. Ing. Martinu Kohoutovi, Ph.D., za cenné rady, věcné připomínky a vstřícnost při konzultacích.

Anotace

Tato bakalářská práce je zaměřena na vymezení vnitřní struktury společnosti, orgány společnosti a jejich působnost a dále je zaměřena na postavení vlivné osoby dle platné právní úpravy. V této práci jsem se pokusil stručně popsat předmětnou problematiku této relativně nové platné právní úpravy včetně práv a povinností pro dané subjekty.

Závěrem bakalářské práce je analýza konkrétního podnikatelského seskupení a vliv existence podnikatelského seskupení na činnost orgánů dceřiné společnosti v dualistické a monistické koncepci vnitřní struktury akciové společnosti. Předmětná analýza se týká koncernu s dualistickou strukturou akciové společnosti, dále koncernu s monistickou strukturou akciové společnosti a v poslední variantě se týká ovlivnění ve smyslu § 71 zákona o obchodních korporacích, aniž by byly splněny podmínky koncernu.

Klíčová slova

Corporate governance, Dualistická struktura akciové společnosti, Koncern, Monistická struktura akciové společnosti, Orgány společnosti, Ovládání, Ovlivnění, Péče řádného hospodáře, Podnikatelská seskupení, Stanovy, Zákaz konkurence

Annotation

My bachelor thesis is focused on the definition of the internal structure of the company, the organs of the company and their scope of activity, and it is also focused on the position of the influential person according to the valid legal regulation. In this thesis I tried to briefly describe the subject matter of this relatively new laws, including the rights and obligations for the business entities.

The conclusion of the bachelor thesis is the analysis of a specific business group and the influence of the business group on the activities of the company management in the dualistic and monistic concept of the internal structure by the joint stock company. The subject analysis concerns the concern structure with the dualist structure of the joint stock company, the concern with the monistic structure of the joint-stock company, and in the last variant it concerns the influence within the meaning of Section 71 of the Act on Commercial Corporations, without meeting the conditions of the group.

Key words

Corporate governance, Dualist structure of a joint stock company, Concern, Monistic structure of a joint stock company, Company management, Control management, Influencing, Duty of the due care, Business groupings, code of rules, Prohibition of competition

Obsah

ÚVOD	9
1. VNITŘNÍ STRUKTURA AKCIOVÉ SPOLEČNOSTI.....	11
1.1 Charakteristika dualistické struktury akciové společnosti	11
1.2 Charakteristika monistické struktury akciové společnosti	12
2. VALNÁ HROMADA	14
2.1 Svolávání valné hromady	14
2.1.1 Svolání valné hromady - dualistická struktura	14
2.1.2 Svolání valné hromady - monistická struktura.....	15
2.2 Rozhodování valné hromady.....	16
2.3 Působnost valné hromady	16
3. PŮSOBNOST ORGÁNŮ AKCIOVÉ SPOLEČNOSTI DLE USTANOVENÍ § 345 ZÁKONA O OBCHODNÍCH KORPORACÍCH.....	18
3.1 Představenstvo.....	18
3.1.1 Obchodní vedení	18
3.1.2 Působnost	19
3.1.3 Složení, ustavení a funkční období představenstva.....	19
3.1.4 Zasedání a rozhodování představenstva.....	19
3.1.5 Zákaz konkurence	20
3.1.6 Péče řádného hospodáře.....	20
3.1.7 Smlouva o výkonu funkce.....	24
3.2 Dozorčí rada	26
3.2.1 Působnost	26
3.2.2 Složení, ustavení a funkční období	26
3.2.3 Zasedání a rozhodování.....	27
3.2.4 Zákaz konkurence	27
4. PŮSOBNOST ORGÁNŮ AKCIOVÉ SPOLEČNOSTI DLE USTANOVENÍ § 456 ZÁKONA O OBCHODNÍCH KORPORACÍCH.....	28
4.1 Správní rada	28
4.2 Statutární ředitel	30
5. STANOVY.....	31
6. SHRNUK K ORGÁNŮM SPOLEČNOSTI	32
6.1 Působnost valné hromady – dualistická struktura a monistická struktura akciové společnosti.....	32
6.2 Porovnání - dozorčí rady a správní rady	32
6.2.1 Porovnání - působnosti dozorčí rady a správní rady	33
6.2.2 Porovnání - členové orgánů dozorčí rady a správní rady.....	33

6.3	Porovnání orgánů společnosti - představenstvo a statutární ředitel	34
6.3.1	Porovnání působnosti - představenstva a statutárního ředitele	34
6.3.2	Porovnání - členové orgánů představenstva a statutární ředitel	34
7.	PODNIKATELSKÉ SESKUPENÍ DLE PLATNÉ PRÁVNÍ ÚPRAVY	35
7.1	Ovlivnění.....	35
7.1.1	Právní důsledky	35
7.1.2	Vyvratitelné domněnky pro určení ovládající osoby dle ustanovení § 75 zákona o obchodních korporacích	36
7.2	Ovládání	37
7.2.1	Znaky ovládání.....	37
7.2.2	Zpráva o vztazích	38
7.3	Koncern.....	40
7.3.1	Německé a francouzské pojetí koncernového práva	41
7.3.2	Právní důsledky	42
7.3.3	Vyrovnání újmy v přiznaném koncernu.....	43
8.	ANALÝZA KONKRÉTNÍHO PODNIKATELSKÉHO SESKUPENÍ	45
8.1	Koncern – dualistická struktura	46
8.2	Koncern – monistická struktura	50
8.3	Ovlivnění ve smyslu § 71 zákona o obchodních korporacích.....	54
9.	ZÁVĚR	57

ÚVOD

V souvislosti s obsáhlou rekonstrukcí soukromého práva nabyt dne 1. 1. 2014 účinnosti zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „nový občanský zákoník nebo „NOZ“) a dále zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (dále jen „zákon o obchodních korporacích“ či „ZOK“). Tyto dvě stěžejní úpravy přinesly v korporátním právu celou řadu změn. Rekonstrukce umožnila možnost zvolení systému vnitřní organizace akciové společnosti, a to na tradiční dualistickou strukturu vnitřních orgánů tak, jak ji známe doposud, nebo strukturu monistickou.

Zákon o obchodních korporacích tuto možnost odrážející současný vývoj evropského práva zakotvuje ve svém ustanovení § 396 a násl. U monistické struktury se nesetkáme s oddělením řízení a kontroly společnosti a obě činnosti vykonává jediný správní orgán. V případě dualistické struktury kontrolní činnost připadá dozorčí radě a výkonným orgánem je představenstvo společnosti. Obě tyto struktury podléhají valné hromadě. *„Pro monistický model v angloamerickém prostředí je typické silnější postavení valné hromady než v modelu dualistickém.“¹*

Zákon o obchodních korporacích přináší rozsáhlé změny v oblasti úpravy podnikatelských seskupení, tzv. koncernů. Předmětný zákon vychází z tříступňové regulace podnikatelských seskupení, když je členění do následujících stupňů - ovlivnění, ovládání a koncern (zvláštní skupina ovládání). V případě nedodržování zákonem stanovených pravidel pro jednotlivé stupně regulace podnikatelských seskupení, se může příslušný subjekt vystavit riziku negativních dopadů.

Tato bakalářská práce tedy bude zaměřena na vymezení vnitřní struktury společnosti, orgány společnosti a jejich působnost a dále bude zaměřena na postavení vlivné osoby dle platné právní úpravy. V této části se pokusím stručně popsat danou problematiku této relativně nové platné právní úpravy včetně práv a povinností pro dané subjekty.

¹ ČERNÁ, Stanislava, Ivana ŠTENGLOVÁ a Irena PELIKÁNOVÁ. Právo obchodních korporací. Praha: Wolters Kluwer, 2015. s. 412. ISBN 978-80-7478-735-5.

Závěrem bakalářské práce bude analýza konkrétního podnikatelského seskupení a vliv existence podnikatelského seskupení na činnost orgánů dceřiné společnosti v dualistické a monistické koncepci vnitřní struktury akciové společnosti. Předmětná analýza se bude týkat koncernu s dualistickou strukturou akciové společnosti, dále koncernu s monistickou strukturou akciové společnosti a v poslední variantě se bude jednat o ovlivnění ve smyslu § 71 zákona o obchodních korporacích, aniž by byly splněny podmínky koncernu.

Porovnáním těchto tří variant se pokusím názorně ukázat, jaké konkrétní povinnosti a jaká rizika budou v každém posuzovaném případě vyplývat z dané situace pro uvedené subjekty. Přičemž porovnáním obou variant koncernu (monistická struktura i dualistická struktura) a ovlivnění vyjdou/nevyjdou na praktickém příkladu najevo výhody koncernu. Pro všechny varianty budou platit čtyři základní otázky:

- 1) Který orgán může dát pokyn ovládané společnosti?
- 2) Je pokyn udělený ovládané společnosti pro orgány ovládané společnosti závazný?
- 3) Který orgán je případně zavázán dodržet pokyn?
- 4) Jaké hrozí sankce za nedodržení pokynu ze strany orgánů ovládané společnosti?

1. VNITŘNÍ STRUKTURA AKCIOVÉ SPOLEČNOSTI

Jak je patrné z názvu této práce „Vztah mateřské a dceřiné společnosti a vliv existence podnikatelského seskupení na orgány dceřiné společnosti“ náleží toto téma do oblasti správy a řízení společnosti a tedy v dnešní době velice oblíbeného a zavedeného pojmu „*corporate governance*“.² Corporate governance je nauka, která se pohybuje na rozmezí ekonomie a práva. V současné době existuje řada kodexů pro správu a řízení společnosti, jejichž úkolem je zajištění co nejkvalitnější správy společnosti, která se vztahuje i k jejímu vnitřnímu řízení. Hlavním úkolem corporate governance je nalezení správného poměru mezi zájmy manažerů, akcionářů a případně i dalších osob k dosažení přiměřených nákladů na zastoupení společnosti. Tohoto je možné dosáhnout optimálním rozdělením řídicích a kontrolních pravomocí mezi orgány společnosti.

1.1 Charakteristika dualistické struktury akciové společnosti

V České republice vychází tato koncepce z německého vzoru, kde však dozorčí rada má „silovou moc“ tzn., že volí představenstvo a stanovuje základní směry obchodního vedení. V zákoně o obchodních korporacích je naopak primárně zakotvena pravomoc valné hromady volit členy představenstva s možností volby jiné úpravy ve stanovách.

Dualistická koncepce akciové společnosti má jasné rozdělení působností mezi představenstvem a dozorčí radou. Neslučitelnost funkcí poté umožňuje relativně nestranný výkon činností kontrolního orgánu, tedy dozorčí rady. Jednání představenstva a dozorčí rady probíhají odděleně a v jiném časovém období s tím, že dozorčí rada má k dispozici pouze zápis z jednání představenstva. Toto přehledné rozdělení působností, dle mého názoru, značně eliminuje možnost vzniku konfliktu zájmů.

² KLÍROVÁ, Jana. *Corporate governance: správa a řízení obchodních společností*. Praha: Management Press, 2001. ISBN 807261052x.

1.2 Charakteristika monistické struktury akciové společnosti

Monistický systém správy akciové společnosti je využíván po celém světě. Dlouholetou zkušenost a velkou tradici má tento systém ve Francii. Obecně lze monistický systém rozdělit na dva druhy. Prvním z nich je koncentrovaný systém. V čele je správní rada s předsedou správní rady (může asistovat generální ředitel). Druhým z nich je oddělený systém. V čele stojí správní rada s předsedou správní rady a samostatně stojící generální ředitel. V České republice se používá výraz statutární ředitel.

Monistický systém byl českému právnímu řádu znám i před účinností nového občanského zákoníku (tedy před 31. 12. 2013), ale byl možný jen u evropské společnosti. U této společnosti platilo, že *„základem monistického systému řízení je princip správního orgánu. Monistické evropské společnosti budou organizovány podle národních úprav, ať již akciových či vytvořených pro evropskou společnost jako v případě České republiky.“*³ Zákon o obchodních korporacích dává možnost volby mezi dvěma systémy vnitřní struktury, tedy mezi dualistickou a monistickou vnitřní strukturou.

„Systém vnitřní struktury musí být určen ve stanovách a to na základě ustanovení § 250 odst. 2 písm. f) zákona o obchodních korporacích. Může se tak stát buď výslovně, s následnou úpravou příslušných orgánů, anebo pouze určením orgánů společnosti (ze kterého vyplýne, který ze systémů vnitřní struktury akcionáři zvolili). Ačkoliv by v praxi žádné pochybnosti neměly nastat, ustanovení § 396 odst. 3 zákona o obchodních korporacích upravuje nevyvratitelnou domněnku, že v případě pochybností (o tom, který systém vnitřní struktury byl zvolen) je zvolen systém dualistický. Z uvedeného plyne, že akciové společnosti založené před 1. lednem 2014 nemusely do stanov podle ustanovení § 777 odst. 2 zákona o obchodních korporacích doplňovat náležitost upravenou v ustanovení § 520 odst. 2 písm. f) zákona o obchodních korporacích, neboť určení systému

³ LOCHMANOVÁ, Ludmila. *Základy obchodního práva*. 2., přeprac. a dopl. vyd. Ostrava: Key Publishing, 2011. Právo (Key Publishing), s. 172. ISBN 978-80-7418-114-6.

vnitřní struktury plynulo z úpravy orgánů společnosti (ostatně jiný než dualistický systém tyto společnosti mít ani nemohly).“⁴

Předmětná akciová společnost může během své existence kdykoliv změnit systém vnitřní struktury. Postačí ji k tomu rozhodnutí o změně stanov. Účinnost stanov nastane okamžikem přijetí takového rozhodnutí. Výjimkou může být, že akcionáři nebo valná hromada odloží účinnost změny na pozdější datum a to na základě ustanovení § 431 odst. 2. zákona o obchodních korporacích.

Podstatou monistického systému v zahraničí je to, že je představován pouze jediným voleným orgánem (i když v zahraničí znají např. výkonné nebo generální ředitele, nepovažují je za volené orgány). Nastavení systému v České republice se může zdát jako dualistické s jinak pojmenovanými orgány. Prvotní rozdíl spočívá v možnosti kumulace funkcí a v jinak rozdělené působnosti volených orgánů. Výhoda tohoto uspořádání tak může spočívat i v úspoře nákladů a čistotě informačních toků, jež vyplývá ve sloučení kontroly a řízení do jednoho orgánu společnosti. *„Velké procento českých akciových společností je závislé na zahraničních investorech. Zavedení možnosti volby monistického systému vnitřní struktury akciové společnosti může být pro ně výhodné, jelikož je bližší jejich tradicím, kultuře a zažitým hodnotám.“⁵*

Uvedené potvrzuje i komentář k zákonu o obchodních korporacích, kde se mj. uvádí *„základem monistického systému je nahrazení dvou na sobě nezávislých orgánů – výkonného a kontrolního – orgánem jediným, v jehož rámci dochází k rozdělení obou funkcí. Toto rozdělení však není do té míry vyhraněné jako v systému dualistickém a příslušné právní předpisy jednotlivých států vesměs umožňují určitou diferenciaci rozdělení funkcí v rámci monistického orgánu. Zákon o obchodních korporacích umožňuje diferenciaci v rozsahu, který představuje výrazné přiblížení k systému dualistickému.“⁶* Postavení a úprava valné hromady uvedené v ustanovení § 397 odst. 2 zákona o obchodních korporacích se volby systému vnitřní struktury nedotýká.

⁴ ČECH, Petr a Petr ŠUK. *Právo obchodních společností: v praxi a pro praxi (nejen soudní)*. Vydání I. Praha: Ivana Hexnerová - BOVA POLYGON, 2016, s. 324. ISBN 978-80-7273-177-0.

⁵ DVOŘÁK, T. *Corporate Governance ve střední Evropě*. (přednáška), Univerzita Karlova, Praha 30. 5. 2014.

⁶ ŠTENGLOVÁ, I. a kol. *Zákon o obchodních korporacích: Velké komentáře*. 1 vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 716. ISBN 978-80-7400-480-3.

2. VALNÁ HROMADA

„Je nejvyšším orgánem akciové společnosti. Tato skutečnost platí jak pro dualistickou, tak i monistickou koncepci akciové společnosti. Obecnou úpravu orgánů právnických osob obsahuje nový občanský zákoník.“⁷ Valná hromada akciové společnosti je však upravena v zákonu o obchodních korporacích. Z obsahového hlediska je nejdůležitější část úpravy valné hromady uvedena v ustanovení § 398 až § 434 zákona o obchodních korporacích, která představují zvláštní úpravu tohoto orgánu. V ustanovení § 428 odst. 1 zákona o obchodních korporacích se potom odkazuje na možnost užití ustanovení § 258 - § 260 nového občanského zákoníku, a to jde-li o právo domáhat se vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady. Valné hromady se dále dotýkají ustanovení upravující práva a povinnosti akcionářů (dále např. rozdělení zisku, úprava hlasovacího práva, kumulativní hlasování, atd.).

2.1 Svólávání valné hromady

Valná hromada není orgánem, který by zasedal permanentně. Je to dáno tím, že akciová společnost může mít vyšší počet účastníků. Nelze tak na nich spravedlivě požadovat, aby se scházeli např. jednou či dvakrát týdně (nebo i měsíčně) a rozhodovali o záležitostech společnosti.

2.1.1 Svólání valné hromady - dualistická struktura

Zákon o obchodních korporacích stanovuje, že *„valnou hromadu svolává představenstvo alespoň jednou za účetní období, ledaže stanoví určí, že valná hromada má být svolána častěji.“⁸* Obecně je valná hromada svolávána za takových okolností, které mají významný vliv na chod společnosti (např. tzv. hrozící úpadek společnosti ve smyslu § 3 odst. 4 Insolvenčního zákona.)

⁷ ustanovení § 151 - § 160, § 163 zákona o obchodních korporacích

⁸ ustanovení § 402 odst. 1 zákona o obchodních korporacích

Zákon o obchodních korporacích dále uvádí, že valnou hromadu svolává představenstvo akciové společnosti. V příslušném ustanovení zákona se dále uvádí „valnou hromadu svolává představenstvo, popřípadě jeho člen, pokud ji představenstvo bez zbytečného odkladu nesvolá a tento zákon svolání valné hromady vyžaduje, anebo pokud představenstvo není dlouhodobě schopno se usnášet.“⁹ Dozorčí rada může svolat valnou hromadu za situace, kdy společnost nemá zvolené představenstvo nebo zvolené představenstvo dlouhodobě neplní své povinnosti a valnou hromadu nesvolá ani jeho člen. Dozorčí rada svolává valnou hromadu také za situace, kdy to vyžadují zájmy společnosti s tím, že valná hromada zároveň navrhne potřebná opatření.

2.1.2 Svolaání valné hromady - monistická struktura

Valnou hromadu svolává správní rada a nikoliv statutární ředitel a to na základě ustanovení § 460 odst. 2 zákona o obchodních korporacích. Rozdělení působnosti mezi orgány je kogentní, stanovy tudíž působnost svolat valnou hromadu nemohou přenést na statutárního ředitele.

Pro valnou hromadu obecně platí, že je svolávána na základě pozvánky, jejíž minimální obsah je uveden v ustanovení § 407 odst. 1 zákona o obchodních korporacích. Jedná se o tyto náležitosti:

- firma a sídlo společnosti,
- místo, datum a hodinu konání valné hromady,
- označení, zda se svolává řádná nebo náhradní valná hromada,
- pořad valné hromady, včetně uvedení osoby, je-li navrhována jako člen orgánu společnosti,
- návrh usnesení valné hromady a jeho zdůvodnění,
- lhůta pro doručení vyjádření akcionáře k pořadu valné hromady, je-li umožněno korespondenční hlasování, nesmí být kratší než 15 dnů; pro začátek jejího běhu je rozhodné doručení návrhu akcionáři.

⁹ ustanovení § 402 odst. 2 zákona o obchodních korporacích

Pozvánka na valnou hromadu musí akciové společnosti dle ustanovení § 406 odst. 1 zákona o obchodních korporacích uveřejnit na svých internetových stránkách. Pozvánka musí být na internetové stránky umístěna nejméně 30 dnů před konáním valné hromady.

2.2 Rozhodování valné hromady

Valná hromada je usnášeníschopná za účasti akcionářů vlastnících akcie, jejichž počet či jmenovitá hodnota přesahuje 30 % základního kapitálu. Stanovy mohou usnášeníschopnost upravit odlišně (zpřísnění, zmírnění, jiná vazba na základní kapitál).

Zákon také umožňuje rozhodovat mimo zasedání (per rollam), nicméně k tomu je nutná výslovná úprava ve stanovách. Podmínky a náležitosti k hlasování per rollam jsou uvedeny v ustanovení § 418 - § 420 zákona o obchodních korporacích.

2.3 Působnost valné hromady

Má jen tu působnost, kterou jí svěří zákon nebo stanovy. Působnost valné hromady je upravena v ustanovení § 421 zákona o obchodních korporacích. Uvedený výčet záležitostí není taxativní, množství rozhodnutí svěřují valné hromadě i jiná ustanovení zákona.

Do působnosti valné hromady náleží např.:

- změna stanov, a to pouze v případě, že tak určují stanovy,
- volba členů volených orgánů společnosti,
- schválení účetní závěrky, schválení převodu nebo zastavení závodu nebo jeho části a další záležitosti.

Zákon o obchodních korporacích převzal právní úpravu obchodního zákoníku i v tom, že předsedu představenstva volí i odvolává samo představenstvo a nikoliv valná hromada. Stejný názor zastává i Štenglová a Havel v komentáři k ustanovení § 421 zákona o obchodních korporacích. „Z ustanovení § 421 odst. 3 plyne, že valná hromada nemůže rozhodnout o tom, kdo bude předsedou představenstva. Takové oprávnění jí nemohou založit ani stanovy, když volba členů

*orgánů obchodní společnosti, včetně jejich předsedy, je statusovou otázkou, a úprava je proto kogentní. Kromě předsedy volí představenstvo zpravidla i místopředsedu. Protože však zákon o obchodních korporacích funkci místopředsedy neupravuje, musejí tuto funkci, je-li to potřebné, zřídit stanovy. Členové představenstva svého předsedu nejen volí, ale i odvolávají.*¹⁰

*„V případě, že má akciová společnost jediného akcionáře, pak se valná hromada nekoná a v její působnosti rozhoduje přímo jediný akcionář. Rozhodnutí musí být písemné. Vůči společnosti je účinné, jakmile jí rozhodnutí dojde.*¹¹

Je-li zákonem pro určité rozhodnutí nutná forma veřejné listiny, musí mít tuto formu i rozhodnutí jediného akcionáře.

¹⁰ ŠTENGLOVÁ, Ivana, HAVEL, Bohumil. § 439 [Počet členů představenstva, jejich volba a odvolání a funkční období]. In: ŠTENGLOVÁ, Ivana, HAVEL, Bohumil, CILEČEK, Filip, KUHN, Petr, ŠUK, Petr: *Zákon o obchodních korporacích*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 783. ISBN 978-80-7400-540-4.

¹¹ ustanovení § 45 odst. 4 zákona o obchodních korporacích

3. PŮSOBNOST ORGÁNŮ AKCIOVÉ SPOLEČNOSTI DLE USTANOVENÍ § 345 ZÁKONA O OBCHODNÍCH KORPORACÍCH

Dualistický systém vnitřní struktury akciové společnosti je u nás tradiční. Tento systém počítá s existencí dvou samostatných orgánů. Jedním z těchto orgánů je představenstvo a druhým je dozorčí rada. Mezi tyto orgány dělí exekutivní (výkonné) a kontrolní funkce.

3.1 Představenstvo

Je statutárním orgánem akciové společnosti, kterému náleží obchodní vedení a nikdo není oprávněn představenstvu udělovat pokyny, které se obchodního vedení týkají.

3.1.1 Obchodní vedení

Pojem obchodního vedení není, kupodivu, definován. „*Teorie řadí do obchodního vedení zejména organizaci a řízení podniku společností, řízení zaměstnanců, rozhodování o provozních záležitostech (zásobování, odbyt, reklama apod.), vedení účetnictví atd.*“¹² Obsahem obchodního vedení však není velké množství dalších reálně proveditelných záležitostí, což potvrzuje i dostupná literatura. Toto potvrzuje i P. Čech, který uvádí, že „*zcela zásadní otázky (též strategické či koncepční), jakými je např. prodej naprosté většiny majetku společnosti, prodej jejího závodu nebo razantní změna dosavadního předmětu podnikání společnosti (kupříkladu výroba dětských hraček namísto dosavadního poskytování služeb v oblasti cestovního ruchu), však součástí obchodního vedení nejsou.*“¹³

¹² POKORNÁ, Jarmila. *Obchodní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009, s. 437. ISBN 978-80-7357-491-8.

¹³ ČECH, Petr a Petr ŠUK. *Právo obchodních společností: v praxi a pro praxi (nejen soudní)*. Vydání I. Praha: Ivana Hexnerová - BOVA POLYGON, 2016, s. 184. ISBN 978-80-7273-177-0.

3.1.2 Působnost

Vedle obchodního vedení akciové společnosti zajišťuje představenstvo řádné vedení účetnictví, předkládá valné hromadě ke schválení také řádnou, mimořádnou a konsolidovanou, případně mezitímní účetní závěrku a v souladu se stanovami také návrh na rozdělení zisku nebo úhradu ztráty a to dle ustanovení § 435 odst. 4 zákona o obchodních korporacích. Společně s účetní závěrku uveřejňuje představenstvo také zprávu o podnikatelské činnosti společnosti a o stavu jejího majetku. Tato zpráva je součástí výroční zprávy.

3.1.3 Složení, ustavení a funkční období představenstva

Tato problematika je upravena v ustanovení § 438 a násl. zákona o obchodních korporacích. Tato zákonná ustanovení jsou velmi dispoziční a ponechávají širokou působnost pro stanovy společnosti. Pokud nestanoví stanovy jinak, je představenstvo tvořeno 3 členy, kteří volí a odvolávají svého předsedu. Funkční období člena představenstva je jeden rok a to za podmínky, že stanovy nebo smlouva o výkonu funkce neobsahuje délku funkčního období. Odstoupit z funkce může člen představenstva, nikoliv však v době nevhodné pro společnost.

3.1.4 Zasedání a rozhodování představenstva

„Představenstvo rozhoduje většinou hlasů přítomných členů, ledaže stanovy určí vyšší počet. Každý člen představenstva má 1 hlas. O průběhu jednání představenstva a o jeho rozhodnutích se pořizují zápisy podepsané předsedajícím a zapisovatelem; přílohou zápisu je seznam přítomných. V zápisu se jmenovitě uvedou členové představenstva, kteří hlasovali proti jednotlivým rozhodnutím nebo se zdrželi hlasování; u neuvedených členů se má za to, že hlasovali pro přijetí rozhodnutí.“¹⁴

¹⁴ ustanovení § 440 odst. 1-3 zákona o obchodních korporacích

3.1.5 Zákaz konkurence

Členové představenstva jsou povinni být loajální. Tato loajalita je zakotvena a vyjádřena zákonným zákazem konkurence, který je uveden v ustanovení § 441 a násl. zákona o obchodních korporacích.

„V rámci korporační struktury akciové společnosti přicházejí členové představenstva při výkonu své funkce (členů statutárního orgánu) do styku s velkým množstvím informací podnikatelského (obchodního) charakteru (obchodním tajemstvím) a naskýtají se jim během výkonu funkce různé obchodní příležitosti. Úkolem členů představenstva je nepochybně veškeré tyto citlivé (obchodní) informace využívat výhradně ku prospěchu společnosti, a nikoli ku prospěchu svému či ku prospěchu jiných osob. Podnikatelská příležitost je nicméně v podmínkách kapitálové společnosti nevlastní sestrou nepoctivosti.“¹⁵

Úprava obsažená v ustanovení § 451 a § 452 zákona o obchodních korporacích vymezuje zakázaná konkurenční jednání v minimálním rozsahu. Nad rámec předepsaný zákonem lze rozsah zákazu rozšířit úpravou ve stanovách nebo rozhodnutím valné hromady. Nelze ani vyloučit rozšíření zákazu konkurence a to individuálně ve smlouvě o výkonu funkce a to podle ustanovení § 59 zákona o obchodních korporacích.

3.1.6 Péče řádného hospodáře

Péče řádného hospodáře doznala novou úpravou jen částečných úprav, ale o to větší odezvy, zejména u laické veřejnosti, se jí dostalo. Obecně můžeme říct, že příslušné normy považují péči řádného hospodáře jako kompetentní a loajální správu.

„Na členy orgánů obchodních korporací se kladou vysoké nároky. Takto přísně nastavené požadavky na výkon funkce členů orgánů korporací by však bez dalšího korektivu vedly k tomu, že by takové funkce s vysokou osobní odpovědností nechtěl nikdo vykonávat, a také by vedly k samotnému omezení činnosti a rozvoje korporace. Proto

¹⁵ DĚDIČ J, LASÁK J. Zákaz konkurence členů představenstva akciové společnosti „uvolněné“ mravy zákona o obchodních korporacích? *Časopis pro právní vědu a praxi*. Masarykova univerzita Brno, 2015, roč. 23, č. 1, s. 19-26. ISSN 1805-2789.

ZOK přišel (alespoň zdánlivě) s řešením v podobě pravidla podnikatelského úsudku. Důvodová zpráva k ZOK o něm hovoří jako o tzv. *business judgement rule*, které má zabránit tomu, aby správci společnosti nesli všechna rizika svého rozhodování.¹⁶ Dále je dle mého názoru vhodné uvést, že zásadu podnikatelského úsudku dle zákona o obchodních korporacích nelze ztotožňovat s uvedeným *business judgement rule*, které je známé především z amerického práva obchodních korporací.

K výše uvedenému pouze podotýkám, že právní úprava dle Obchodního zákoníku toto neupravovala ani neobsahovala, ale pravidlo podnikatelského úsudku hojně užívala, neboť jej opakovaně dovodila soudní praxe. Zde bych rád odkázal na *rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2011, sp. zn. 29 Cdo 4276/2009*¹⁷. Jednalo se o rozhodnutí ve věci jednatele společnosti (s. r. o.), který nevymáhal pohledávku proti dlužníkovi, který zjevně nebyl schopen dostát svým závazkům. „*Nejvyšší soud zde vyložil, že pro úvahu, zda byl jednatel povinen pohledávky vymáhat, je významné (mimo jiné) i posouzení případné úspěšnosti takového postupu (jenž odvisí např. od možnosti společnosti prokázat vznik, výši i trvání uplatněné pohledávky) a reálnosti jejího (alespoň částečného) vymožení. V případě dlužníka, který zjevně není schopen své závazky splnit ani částečně, popř. v situaci, kdy společnost není s to prokázat svá tvrzení ohledně vzniku, výše a trvání pohledávky, aniž by takový stav způsobil sám jednatel, by naopak v rozporu s náležitou péčí (péčí řádného hospodáře) mohlo být – podle okolností případu – podání žaloby a vynaložení dalších nákladů na vedení soudního řízení.*“¹⁸

Domnívám se, že i přesto, že se jednalo o rozhodnutí u společnosti s ručením omezeným, je možné toto aplikovat i u akciové společnosti a to vzhledem k tomu, že náležitá péče zahrnuje i péči o majetek akciové společnosti.

¹⁶ MACH, T. Péče řádného hospodáře a právní úprava její vynutitelnosti. *Právní prostor*, 4. 5. 2016, ISSN1210-4817.

¹⁷ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2011, sp. zn. 29 Cdo 4276/2009.

¹⁸ BALÝOVÁ, L. Péče řádného hospodáře ve volených orgánech obchodních korporací ve světle rekodifikace, *Obchodněprávní revue*, 2014, roč. 7-8, s. 212. ISSN 1803-6554.

a) Péče řádného hospodáře - nový občanský zákoník

Ústředním pojmem výkonu funkce člena statutárního orgánu obchodní korporace je péče řádného hospodáře. Snahu o definici řádného hospodáře můžeme nalézt v rámci obecné úpravy orgánů právnických osob, a to v ustanovení § 159 odst. 1 nového občanského zákoníku. Z uvedeného ustanovení vyplývá, že péče řádného hospodáře v sobě zahrnuje povinnost loajality (věrnost zájmům právnické osoby a povinnost náležitě péče (pečlivé jednání člena statutárního orgánu s potřebnými znalostmi).

„Člen statutárního orgánu odpovídá za řádný (v souladu s požadavkem péče řádného hospodáře jsoucí) výkon funkce, nikoliv výsledek své činnosti.“¹⁹ Toto potvrzuje i rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2010, sp. zn. 29 Cdo 3376/2009.²⁰

b) Péče řádného hospodáře - zákon o obchodních korporacích

Upravuje pravidla jednání členů volených (nejen statutárních) orgánů v ustanovení § 51 a násl. Ustanovení § 51 odst. 1 zákona o obchodních korporacích obsahuje specifikaci toho, co je v poměrech obchodních korporací považováno za péči řádného hospodáře. Většina odborné veřejnosti toto ustanovení označuje jako pravidlo podnikatelského úsudku. *„Pro účely tohoto textu ponechme stranou, zda jde skutečně o pravidlo podnikatelského úsudku tak, je pojímáno v anglickém či americkém právu, a spokojme se s tím, že jde o pokus o podrobnější popis způsobu, jakým má člen statutárního orgánu obchodní korporace vykonávat svoji funkci při podnikatelském rozhodování, jehož účelem je nastavit limity následnému věcnému přezkumu jednání členů (statutárních) orgánů.“²¹*

Dle mého názoru je nutné přihlížet k posuzování péče řádného hospodáře ze tří hledisek. Jedním z hledisek je, že společníci nesou riziko podnikatelského neúspěchu a manažerské rozhodnutí v sobě nese riziko podnikatelského neúspěchu (statutární orgán tedy nenese odpovědnost za výsledek činností, ale za její výkon). Dalším hlediskem je to, že manažerské rozhodování je do značné míry

¹⁹ ČECH, Petr a Petr ŠUK. *Právo obchodních společností: v praxi a pro praxi (nejen soudní)*. Vydání I. Praha: Ivana Hexnerová - BOVA POLYGON, 2016, s. 159. ISBN 978-80-7273-177-0.

²⁰ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2010, sp. zn. 29 Cdo 3376/2009.

²¹ ČECH, Petr a Petr ŠUK. *Právo obchodních společností: v praxi a pro praxi (nejen soudní)*. Vydání I. Praha: Ivana Hexnerová - BOVA POLYGON, 2016, s. 160. ISBN 978-80-7273-177-0.

intuitivní a založené na citu, znalostech apod. Je tedy nutné vzít v potaz jak objektivní skutečnosti, tak i racionální úvahu při posuzování péče řádného hospodáře. Posledním a nejzásadnějším hlediskem je, že hodnocení se odehrává ex post (známe tedy důsledek posuzovaného jednání), ale statutární orgán se rozhodoval a zvažoval ex ante a tudíž bez možnosti předvídat budoucnost. I toto je nutné zvážit při posuzování péče řádného hospodáře.

Shora uvedené, dle mého názoru, vhodně doplňuje a uzavírá následující definice *„pojem péče řádného hospodáře lze chápat jako výkon vědomé rozhodovací činnosti na základě dostatečných informací, konané v dobré víře ve prospěch společnosti bez preferování vlastních soukromých zájmů, opírající se o racionální základy, vykonávané odborně, po všech stránkách profesionálně.“*²²

Pro ilustraci uvádím následující příklad: Podle ustanovení § 407 odst. 1 písm. f) zákona o obchodních korporacích obsahuje pozvánka na valnou hromadu mj. návrh usnesení valné hromady a jeho zdůvodnění. Z uvedeného lze dovodit, že člen statutárního orgánu nemůže předložit valné hromadě žádost o udělení pokynu ve zcela obecné poloze – tj. v poloze „co mám“ (v této situaci, za těchto podmínek) „dělat?“, ale musí formulovat návrh, jak má (za dané situace a podmínek) valná hromada rozhodnout, tj. návrh jejího usnesení, a to u akciové společnosti včetně odůvodnění.

Zcela obecnou formulací by ostatně člen statutárního orgánu přinejmenším projevil nekvalifikovanost, spíše by ale bylo třeba na jeho postup nahlížet podle druhé věty ustanovení § 159 odst. 1 nového občanského zákoníku, podle které se má za to, že jedná nedbale ten, kdo není této péče řádného hospodáře schopen, ač to musel zjistit při přijetí funkce nebo při jejím výkonu, a nevyvodí z toho pro sebe důsledky. Dospěl-li tedy člen statutárního orgánu k závěru, že je nezbytné položit valné hromadě takto bezradně formulovanou otázku, musel nejpozději v okamžiku, kdy tento záměr pojal, zjistit, že není schopen jednat s péčí řádného hospodáře a vyvodit z toho důsledky. Neučiní-li to, povinnosti k náhradě případné újmy společnosti se ani plněním pokynu valné hromady nezproští.

²² BALÝOVÁ, L. Péče řádného hospodáře ve volených orgánech obchodních korporací ve světle rekodifikace, *Obchodněprávní revue*, 2014, roč. 7-8. ISSN 1803-6554.

V odborné literatuře se rovněž objevuje názor, že případné povinnosti k náhradě újmy se člen orgánu nezproští ani tehdy, položí-li sice valné hromadě konkrétně formulovanou otázku, leč její obsah bude takový, že měl při vynaložení péče řádného hospodáře zjistit, že navrhované řešení konkrétní situace je pro společnost tak nevýhodné, že otázku vůbec neměl předkládat. Tento závěr vychází z toho, že součástí péče řádného hospodáře je i to, že člen statutárního orgánu nepožádá o udělení takového pokynu, z něhož zjevně nebo s vysokou pravděpodobností vznikne společnosti ničím nevyvážená či nedostatečně vyvážená újma. Z uvedeného plyne, že předmětem žádosti vlastně mohou být jen takové pokyny, které vedou k výběru ze zhruba rovnocenných variant řešení určité situace anebo které vedou k výběru z několika možných způsobů investování volných prostředků, apod.

Na tomto místě je třeba uvést tu skutečnost, že valná hromada nemůže přijmout rozhodnutí o udělení pokynu představenstvu samovolně. Vždy musí jít o pokyn, který si představenstvo vyžádalo. Nevyžádaný pokyn nebude pro představenstvo závazný, neboť je v rozporu s ustanovením § 435 odst. 3 zákona o obchodních korporacích.

Na závěr této problematiky bych rád uvedl, že je zde deklarována vyvratitelná domněnka, že člen statutárního orgánu jedná s péčí řádného hospodáře, pokud se neprokáže opak.

3.1.7 Smlouva o výkonu funkce

Dle mého názoru by smlouva o výkonu funkce měla obsahovat bližší specifikace podmínek pro výkon funkce člena představenstva a úpravu práv a povinností mezi předmětnou společností a členem představenstva při zařizování záležitostí společnosti v souvislosti s výkonem funkce člena představenstva.

S ohledem na přiměřenou opatrnost by smlouva měla obsahovat i to, že při výkonu své funkce a při zařizování záležitostí akciové společnosti je člen představenstva povinen postupovat s péčí řádného hospodáře, nezbytnou loajalitou, pečlivě a s potřebnými znalostmi, tedy zejména tak, aby společnost neutrpěla jakoukoliv majetkovou či jinou újmu a aby výkonem své funkce přispíval k příznivým hospodářským výsledkům

společnosti. Člen představenstva je zejména povinen využívat své znalosti ve prospěch společnosti, chránit její zájmy a spolupracovat s ostatními členy představenstva.

„Většina odborné veřejnosti se v souvislosti s možností uzavřít smlouvu o výkonu funkce ve formě pracovní smlouvy dosud vyslovovala poměrně jednoznačně pro připuštění této alternativy. Argumentaci svědčící pro tento pohled uvádí i samotný autor zákona (viz Havel, B.: Společnost s ručením omezeným na úsvitu rekodifikace, Obchodněprávní revue 2011, č. 12, s. 351.): "Smlouva o výkonu funkce je zvláštní typ smlouvy, pro kterou se použije subsidiárně příkaz podle občanského zákoníku (dříve mandát). Nebrání se samozřejmě ani tomu, aby tento vztah byl sjednán jako pracovní smlouva s tím, že tím nelze vyloučit fiduciární povinnosti, pravidla odpovědnosti apod. Zákon se tak přiklání k stávající dikci zákona, který jasně stanoví, že je věcí smluvních stran, jaké regulaci smlouvu o výkonu funkce podřídí - stávající judikatura je v tomto nesprávná a doufejme, že si svůj omyl uvědomí. Zákon i proto výslovně nereguluje souběhy, ačkoliv tak činí poslední novela obchodního zákoníku v § 66d ObchZ, protože předpokládá, že i nadále platí ústavním pořádkem garantovaný princip legální licence (co není zakázáno, je dovoleno).“²³

Dle mého názoru výše uvedené potvrdil svým nálezem Ústavní soud. Ústavní soud ve svém *nález ze dne 13. 9. 2016, sp. zn. I. ÚS 190/15*²⁴, dospěl k závěru, že zákaz výkonu funkce statutárního orgánu na základě pracovní smlouvy nevychází ze zákona, ale byl dotvořen judikaturou. Z tohoto důvodu je nezbytné, aby tento zákaz byl dostatečně a přesvědčivě odůvodněn. Dosud vydaná odůvodnění obecných soudů nejsou dostatečně přesvědčivá a jako taková jsou protiústavní. Ústavní soud dospěl k závěru, že skutečnost, že zákoník práce se musí podřídít veškeré právní vztahy, v nichž jde o výkon závislé práce, neznamená, že by se režimu zákoníku nemohly podříditi i jiné vztahy, v nichž o výkon závislé práce nejde. Zásada autonomie vůle, dle které může každý činit, co není zákonem zakázáno, je dle Ústavního soudu jednou z nejdůležitějších zásad právního státu. Její omezení je možné, ale jen ze závažných důvodů. Dosavadní judikatura takové důvody neuvádí, a proto je touto judikaturou dovozený zákaz výkonu funkce na základě

²³ KRAMOLIŠ, O. Jak na smlouvu o výkonu funkce podle ZOK. *Právní rádce*. 2013, roč. 9, č. 11, s. 50-51. ISSN 1210-4817.

²⁴ náleží Ústavního soudu, sp. zn. I. ÚS 190/15 ze dne 13. 9. 2015.

pracovní smlouvy jako protiústavní. Předmětný náleží znamená významný průlom v dosavadní soudní praxi, podle které byl výkon funkce statutárního orgánu na základě pracovní smlouvy považován za neplatný.

3.2 Dozorčí rada

Dozorčí rada je kontrolním orgánem akciové společnosti. Zákon vybavuje dozorčí radu pravomocemi nezbytnými pro výkon její činnosti. Rozsah působnosti mohou stanovy ještě rozšířit, nemohou to však učinit na úkor působnosti jiného povinně zřizovaného orgánu.

3.2.1 Působnost

Podle ustanovení § 446 odst. 1 zákona o obchodních korporacích dozorčí rada dohlíží na výkon působnosti představenstva a na činnosti společnosti. Pokud dozorčí rada zjistí při výkonu své činnosti nedostatky v uskutečňování podnikatelské činnosti společnosti, předloží je k projednání představenstvu. Dozorčí rada však nemůže představenstvu odstranění takových nedostatků uložit (může však navrhnout řešení).

Při výkonu své působnosti se dozorčí rada řídí zásadami schválenými valnou hromadou, ledaže jsou v rozporu s tímto zákonem nebo stanovami.

3.2.2 Složení, ustavení a funkční období

Obdobně jako v případě představenstva je zákonná úprava složení dozorčí rady, ustanovení do funkce a funkčního období značně dispozitivní a umožňuje přenechat úpravu této problematiky stanovám akciové společnosti. V ustanovení § 448 odst. 1 zákona o obchodních korporacích se uvádí „neurčí-li stanovy jinak, má dozorčí rada tři členy. Počet členů dozorčí rady musí být dělitelný třemi, jde-li o společnost s více než 500 zaměstnanci v pracovním poměru.“²⁵

²⁵ ustanovení § 448 odst. 1 zákona o obchodních korporacích

3.2.3 Zasedání a rozhodování

V zákoně o obchodních korporacích je opět pouze dispozitivní úprava, která umožňuje stanovit odlišný režim ve stanovách. Dozorčí rada může zasedat i jednou ročně. O průběhu jednání a přijatých rozhodnutích pořizuje dozorčí rada zápisy, které podepisuje předsedající. Dozorčí rada přijímá svá rozhodnutí ve formě usnesení a je usnášeníschopná, je-li na jejím zasedání přítomná nadpoloviční většina jejích členů.

K přijetí rozhodnutí je potřeba většiny hlasů všech členů dozorčí rady. V zápise musí být jmenovitě uvedeni členové dozorčí rady, kteří hlasovali proti jednotlivým rozhodnutím nebo se zdrželi hlasování. Přílohou zápisu je seznam přítomných.

3.2.4 Zákaz konkurence

Členové dozorčí rady, obdobně jako členové představenstva, jsou povinni být vůči společnosti loajální. Tato loajalita je rovněž vyjádřena tzv. zákonným zákazem konkurence. V zákoně o obchodních korporacích je uvedeno *„1. člen dozorčí rady nesmí podnikat v předmětu činnosti společnosti, a to ani ve prospěch jiných osob, ani zprostředkovávat obchody společnosti pro jiného, 2. člen dozorčí rady nesmí být členem statutárního orgánu jiné právnické osoby s obdobným předmětem činnosti nebo osobou v obdobném postavení, ledaže jde o koncern.“*²⁶

Úprava obsažená v ustanovení § 451 a § 452 zákona o obchodních korporacích vymezuje zakázaná konkurenční jednání v minimálním rozsahu. Nad rámec předepsaný zákonem lze rozsah zákazu rozšířit úpravou ve stanovách nebo rozhodnutím valné hromady (viz ustanovení § 453 zákona o obchodních korporacích). Nelze ani vyloučit další rozšíření zákazu konkurence individuálně ve smlouvě o výkonu funkce podle ustanovení § 59 zákona o obchodních korporacích.

²⁶ ustanovení § 451 odst. 1, 2 zákona o obchodních korporacích

4. PŮSOBNOST ORGÁNŮ AKCIOVÉ SPOLEČNOSTI DLE USTANOVENÍ § 456 ZÁKONA O OBCHODNÍCH KORPORACÍCH

4.1 Správní rada

Je základním voleným orgánem monistického systému. Kumuluje v sobě rysy kontrolního a výkonného (správního) orgánu. Při správně nastavené úpravě monistického systému by měla být voleným orgánem jediným.

„Členové správní rady jsou voleni a odvoláváni valnou hromadou.“²⁷ Možná výjimka je v případě vyplývajícím ze zákona o přeměnách, a to pokud by se jednalo o nástupnickou společnost v případě přeshraniční fúze a z právní úpravy zapojení zaměstnanců do jejich záležitostí by vzešel požadavek na to, aby část členů správní rady volili zaměstnanci či jejich zástupci.

„Správní rada má většinou tři členy, ale stanovy mohou určit i jinak.“²⁸ Lze tedy počet členů správní rady zvýšit, ale zároveň je možné ze správní rady vytvořit tzv. unipersonální orgán. „V tomto případě je ale třeba zakladatelům obchodní korporace doporučit, věnovat zvláštní péči při vypracovávání stanov, protože zákon nezná žádná zvláštní procedurální pravidla pro činnost jednočlenných orgánů, vyjma valné hromady jednočlenné společnosti s ručením omezeným, která se v tomto případě nekoná. Otázky týkající se podepisování, rozhodování či svolávání jednočlenné správní rady tak bude nutno upravit podrobně ve stanovách.“²⁹

„Členem správní rady může být fyzická osoba i právnická osoba, která splňuje předpoklady výkonu funkce. Výjimku může představovat předseda správní rady, jehož si ze svého středu volí správní rada. Předsedou správní rady může být pouze fyzická osoba.“³⁰

²⁷ ustanovení § 421 odst. 2 písm. f) zákona o obchodních korporacích

²⁸ ustanovení § 457 zákona o obchodních korporacích

²⁹ ZACH, T. *Monistický systém správy akciové společnosti*. Právnická fakulta univerzity Karlovy v Praze, 2013.

³⁰ ustanovení § 461 odst. 2. zákona o obchodních korporacích

Z uvedeného tedy vyplývá, že v případě je-li správní rada podle stanov individuálním orgánem, může být jejím jediným členem pouze fyzická osoba, která současně bude zastávat i funkci předsedy správní rady. K tomuto je možné dohledat *stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 13. 1. 2016 pod Cpjn 204/2015, bod V.*³¹

*„Postavení a působnost předsedy správní rady upravují ustanovení § 461 a ustanovení § 462 zákona o obchodních korporacích; proč tak zákon činí ve vztahu k předsedovi správní rady (a nikoliv i předsedům představenstva a dozorčí rady), není zcela jasné. Stejně tak lze považovat za zcela nadbytečnou úpravu svolání správní rady v ustanovení § 458 a v ustanovení § 459 zákona o obchodních korporacích (opět není zcela jasné, proč není tato úprava ponechána stanovám, popř. samotné správní radě, tak jako je tomu v případě představenstva a dozorčí rady. Ustanovení § 458 odst. 1 zákona o obchodních korporacích upravuje jako (další) obligatorní náležitost stanov pravidla pro svolání správní rady.“*³²

*„Dle ustanovení § 460 odst. 1 zákona o obchodních korporacích je svěřeno do působnosti správní rady základní zaměření obchodního vedení a také dohled nad běžným obchodním vedením vykonávaným statutárním ředitelem.“*³³

*„Správní rada je jako kontrolní orgán obchodní korporace (§ 44 odst. 2 ve spojení s § 456 odst. 2 ZOK) nadána celou řadu důležitých kontrolních oprávnění. Především dohlíží nad řádným výkonem působnosti statutárního ředitele a nad činností společnosti jako celku (§ 446 ZOK odst. 1 per analogiam). Kontrola nad statutárním ředitelem je působnost sdílená s předsedou správní rady 18) (§ 462 odst. 1 ZOK). Pokud je předseda správní rady zároveň statutárním ředitelem (§ 463 odst. 3 ZOK), má v této oblasti správní rada plnou působnost. Dohled nad statutárním ředitelem je zajišťován nikoliv pouze čistě kontrolními oprávněními správní rady, ale též jejím vlivem na obsazení a finanční ohodnocení této funkce, což může mít v realitě ještě větší disciplinující roli.“*³⁴

³¹ stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 13. 1. 2016 pod Cpjn 204/2015, bod V.

³² ČECH, Petr a Petr ŠUK. *Právo obchodních společností: v praxi a pro praxi (nejen soudní)*. Vydání I. Praha: Ivana Hexnerová - BOVA POLYGON, 2016, s. 326. ISBN 978-80-7273-177-0.

³³ ustanovení § 463 odst. 4 zákona o obchodních korporacích

³⁴ ZACH, T. *Monistický systém správy akciové společnosti*, Právnická fakulta univerzity Karlovy v Praze, Praha 2013.

Z uvedeného tedy vyplývá, že jde o právo jmenovat statutárního ředitele a schvalovat mu smlouvu o výkonu funkce a to na základě ustanovení § 463 odst. 1 zákona o obchodních korporacích.

4.2 Statutární ředitel

V případě akciové společnosti s monistickým systémem struktury je statutární ředitel druhým voleným orgánem společnosti. O jeho volbě nebo jmenování rozhoduje nejvyšší orgán společnosti, tedy valná hromada. Příslušná ustanovení zákona mají dispozitivní charakter, je tedy možné, že stanovy akciové společnosti určí, že o volbě nebo jmenování rozhodne správní rada. Takováto akciová společnost s monistickým systémem úpravy může mít jen jednoho statutárního ředitele (unipersonální orgán).

Zákon svěřuje do působnosti statutárního ředitele zastupování společnosti navenek a standardně také obchodní vedení společnosti.

Další důležitou skutečností je, že statutární ředitel může být jen fyzická osoba. Jde tedy o další výjimku z obecného pravidla ustanovení § 154 nového občanského zákoníku.

Ustanovení § 463 odst. 3 zákona o obchodních korporacích upravuje druhou základní odlišnost mezi českým monistickým a dualistickým systémem vnitřní struktury. Pro statutárního ředitele a členy správní rady neplatí inkompabilita funkcí, jako je tomu u členů představenstva a dozorčí rady. Zákon také výslovně určuje, že statutárním ředitelem může být i předseda správní rady. S ohledem na různé výklady příslušných ustanovení se v praxi objevují pochybnosti „*zda lze takto kumulovat funkce i v případě, že má správní rada podle stanov jediného člena, popř. zda statutárním ředitelem může být i jiný člen správní rady než její předseda.*“³⁵ Domnívám se, že odpověď na obě otázky není záporná. Z předmětné zákonné úpravy nelze, dle mého názoru dovodit, že ustanovení § 463 odst. 3 zákona o obchodních korporacích neplatí pro případ unipersonální správní rady. Platí-li kumulace funkcí pro předsedu správní rady, platí i pro jejího prostého člena.

Odstoupit z funkce může statutární ředitel, nikoliv však v době nevhodné pro společnost.

³⁵ ČECH, Petr a Petr ŠUK. *Právo obchodních společností: v praxi a pro praxi (nejen soudní)*. Vydání I. Praha: Ivana Hexnerová - BOVA POLYGON, 2016, s. 328. ISBN 978-80-7273-177-0.

5. STANOVY

Stanovy jsou zakladatelským dokumentem akciové společnosti. S účinností nového občanského zákoníku a zákona o obchodních korporacích se stanovy staly jediným dokumentem nutným k založení společnosti.

Dle mého názoru nová úprava dává více prostoru pro individuální rozhodnutí zakladatelů či akcionářů. Vzhledem k tomu je snadnější přizpůsobit chod společnosti různým požadavkům týkajících se např. rozhodovacích pravomocí nebo podílu na zisku.

Podstatné náležitosti stanov jsou uvedeny v ustanovení § 250 zákona o obchodních korporacích. Jedná se např. o firmu a předmět podnikání, výši základního kapitálu, počet akcií, jejich jmenovitou hodnotu, počet hlasů spojených s jednou akcií a způsob hlasování na valné hromadě, v jaké výši musí být splacen základní kapitál k okamžiku vzniku společnosti, určení ceny nepeněžitých vkladů, alespoň přibližnou výši nákladů, které v souvislosti se založením společnosti vzniknou.

Změna stanov se provádí na základě rozhodnutí valné hromady nebo představenstva. Tato změna se provádí veřejnou listinou (notářským zápisem). Platnost a účinnost změny stanov nastává jejím přijetím (změny) a následným zápisem do obchodního rejstříku.

6. SHRNUTÍ K ORGÁNŮM SPOLEČNOSTI

S ohledem na poměrně komplikovaná práva a povinnosti jednotlivých orgánů společnosti přináší tato kapitola krátkou rekapitulaci.

6.1 Působnost valné hromady – dualistická struktura a monistická struktura akciové společnosti

Valná hromada je nejvyšším orgánem společnosti (pokud její působnost nevykonává jediný akcionář).

Působnost valné hromady je stejná jak pro dualistickou, tak i pro monistickou strukturu akciové společnosti.

Povinností je svolávat řádné či mimořádné valné hromady a dále rozhodovat o zásadní problematice spadající do její působnosti.

6.2 Porovnání - dozorčí rady a správní rady

Zvolení do funkce člena dozorčí rady i správní rady je obdobné. Člen dozorčí rady i správní rady je zvolen do své funkce valnou hromadou společnosti (případně jediným akcionářem v působnosti valné hromady, další možností je zvolení člena dozorčí rady zaměstnanci společnosti a jeho odsouhlasení valnou hromadou společnosti či v působnosti valné hromady jediným akcionářem).

Odvolání člena dozorčí rady nebo správní rady je opět v pravomoci valné hromady (případně jediným akcionářem společnosti).

Funkční období může být stejné a to za předpokladu, že stanovy neurčí jinak (standardní doba je 3 roky).

Standardně je tříčlenná dozorčí rada i správní rada a to za předpokladu, že stanovy neurčí jinak.

6.2.1 Porovnání - působnosti dozorčí rady a správní rady

První rozdíly uvedených orgánů společnosti nacházíme v působnosti. Nic na tomto, dle mého názoru, nemění ani ustanovení § 456 odst. 2 zákona o obchodních korporacích. Zde se stanovuje, že stejné podmínky platí, podle okolností, pro správní radu společnosti. Dle mého názoru bude mít správní rada mnohem širší působnost.

Dozorčí rada společnosti je ryze kontrolní orgán a správní rada je jak orgán kontrolní, tak i výkonný.

Do působnosti správní rady náleží obchodní vedení společnosti a to tím způsobem, že provádí dohled nad řádným obchodním vedením.

Správní rada však nemůže společnost zastupovat navenek. Vzhledem k okolnostem může správní rada omezit statutárnímu řediteli určitá právní jednání.

Ani dozorčí rada nemůže společnost zastupovat navenek.

Dozorčí rada zasedá alespoň jednou ročně. Správní rada by měla mít zasedání častější.

Svolání zasedání u obou orgánů je stejné.

Při zasedání dozorčí rady jsou přítomni členové dozorčí rady (případně představenstvo společnosti).

Na jednání správní rady je přizván statutární ředitel.

6.2.2 Porovnání - členové orgánů dozorčí rady a správní rady

Předsedou dozorčí rady nesmí být člen jiného orgánu společnosti.

Oproti tomu člen správní rady může mít dvě funkce sloučené a předsedou správní rady může být pouze fyzická osoba.

6.3 Porovnání orgánů společnosti - představenstvo a statutární ředitel

Představenstvo je voleno valnou hromadou (pokud její působnost nevykonává jediný akcionář).

Volba statutárního ředitele je poněkud složitější. Statutární ředitel může být zvolen správní radou, případně valnou hromadou.

Statutární ředitel zvolený valnou hromadou je jí i odvoláván.

Odstoupit z funkce může člen představenstva i statutární ředitel, nikoliv však v době nevhodné pro společnost.

6.3.1 Porovnání působnosti - představenstva a statutárního ředitele

Vedle obchodního vedení akciové společnosti zajišťuje představenstvo řádné vedení účetnictví, předkládá valné hromadě společnosti ke schválení řádnou, mimořádnou a konsolidovanou, případně mezitímní účetní závěrku a v souladu se stanovami také návrh na rozdělení zisku nebo úhradu ztráty a to dle ustanovení § 435 odst. 4 zákona o obchodních korporacích.

Zákon svěřuje do působnosti statutárního ředitele zastupování společnosti navenek a standardně také obchodní vedení společnosti.

6.3.2 Porovnání - členové orgánů představenstva a statutární ředitel

Pro představenstvo i statutárního ředitele je stejná délka funkčního období a to je 1 rok, pokud stanový neurčí jinak.

Představenstvo má standardně 3 členy, pokud stanový neurčí jinak. V případě statutárního ředitele počet není stanoven a může jím být jedna osoba.

7. PODNIKATELSKÉ SESKUPENÍ DLE PLATNÉ PRÁVNÍ ÚPRAVY

Zákon o obchodních korporacích definuje tři základní stupně podnikatelského seskupení a pro každý jeho stupeň definuje závazná pravidla, které je nutné dodržovat, protože v jiném případě hrozí riziko dopadů, jež zákon předem určuje.

7.1 Ovlivnění

Ovlivnění je stěžejním pojmem v právní úpravě podnikatelských uskupení. S ovlivněním zákon spojuje právní důsledky, jež se použijí na osobu vlivnou, ovládající a částečně i na osobu řídící. *„Za vlivnou osobu označuje zákon o obchodních korporacích každého, kdo pomocí svého vlivu v obchodní korporaci rozhodujícím významným způsobem ovlivní chování obchodní korporace.“*³⁶ Tento vliv může taková osoba, vykonávat rovněž prostřednictvím jiné osoby.

7.1.1 Právní důsledky

Vlivná osoba za takovou újmu nejen odpovídá, ale také ručí všem věřitelům ovlivněné osoby za splnění těch dluhů, které jim ovlivněná osoba nemůže v důsledku takového ovlivnění zcela nebo zčásti splnit. Neuhradí-li vlivná osoba způsobenou újmu nejpozději do konce účetního období, ve kterém újma vznikla, nebo jiné dohodnuté přiměřené lhůtě, je vlivná osoba povinna rovněž nahradit újmu, jež v této souvislosti vznikla společníkům ovlivněné osoby. *„Dalším pojmovým znakem ovlivnění je vznik újmy. Ustanovení je v tomto ohledu deliktní povahy – ovlivnění se sice výslovně nezakazuje, ale v případě vzniku újmy představuje porušení zákona s povinností vlivné osoby újmu uhradit (§ 2894 NOZ). Jedná se o delikt ve smyslu § 2910 NOZ, tj. o odpovědnost za škodu s presumovanou nedbalostí, přičemž podle § 3 odst. 2 musí vlivná osoba uhradit majetkovou i nemajetkovou újmu. Zákon mluví o úhradě újmy a má*

³⁶ ustanovení § 71 odst. 1 zákona o obchodních korporacích

tak zřejmě na mysli, že újma má být hrazena v penězích (srov. § 3951 NOZ, který upřednostňuje reparaci). Nevidím však zásadní překážku pro to, aby se vlivná a ovlivněná osoba dohodly na jiné formě náhrady újmy. Újma může spočívat v jakékoliv materiální škodě, tj. ve snížení příjmů či zisku, v nutnosti vynaložit vyšší či nové náklady, které by bez vlivu vlivné osoby nemusely být vynaloženy, apod. Nově může být újma i nemateriální, její vyčíslení (např. při poškození dobrého jména či pověsti) však bude často problematické. Zde bude mít statutární orgán vlivné osoby povinnost zvláště důsledně jednat, aby s péčí řádného hospodáře ochránil zájmy ovlivněné osoby.“³⁷

7.1.2 Vyvratitelné domněnky pro určení ovládající osoby dle ustanovení § 75 zákona o obchodních korporacích

U právní domněnky platí, že se předpokládané skutečnosti pokládají za dané jen do doby, dokud se nedokáže, že nejsou dány (dokud se neprokáže opak). Vyvratitelné domněnky pro určení ovládající osoby:

- osoba, která může jmenovat nebo odvolat většinu osob, které jsou členy statutárního orgánu obchodní korporace nebo osobami v obdobném postavení nebo členy kontrolního orgánu obchodní korporace, jejímž je společníkem, nebo může toto jmenování nebo odvolání prosadit,
- ten, kdo nakládá s podílem na hlasovacích právech představujícím alespoň 40 % všech hlasů v obchodní korporaci, ledaže stejným nebo vyšším podílem nakládá jiná osoba nebo jiné osoby jednající ve shodě,
- osoby jednající ve shodě, které společně nakládají podílem na hlasovacích právech představujícím alespoň 40 % všech hlasů v obchodní korporaci, ledaže stejným nebo vyšším podílem nakládá jiná osoba jiné osoby jednající ve shodě,
- ten, kdo sám nebo společně s osobami jednajícími s ním ve shodě získá podíl na hlasovacích právech představující alespoň 30 % všech hlasů v obchodní korporaci

³⁷ DOLEŽIL, T. ZOK v praxi: Ovlivnění. Praha 2015, *Bulletin-advokacie.cz*, Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/zok-v-praxi-ovlivneni>.

a tento podíl představoval na posledních 3 po sobě jdoucích jednáních nejvyššího orgánu této osoby více než polovinu hlasovacích práv přítomných.

7.2 Ovládání

Právní skutečností, která bude zpravidla zakládat ovládání (právní vliv), je účast ovládající osoby na osobě ovládané. Tím je myšleno to, že ovládající osoba bude schopna takto (např. společenskou smlouvou) a prostřednictvím zastoupení ve statutárních a kontrolních orgánech vykonávat rozhodující vliv. Faktický vliv bude srovnatelný s ovlivňováním a může vyplynout z významné události (např. osoba blízká společníkovi), která může znamenat možnost rozhodujícího vlivu.

„Ovládající osoba může uplatňovat svůj rozhodující vliv zvláště na jednotlivé společnosti, aniž by je současně podrobila jednotnému řízení, aniž by v rámci jednotné politiky koordinovala všechny či alespoň některé složky jejich podnikání, tudíž bez toho, že by z nich ekonomicky učinila jednotný celek. Takové podnikatelské seskupení bude ovládanou skupinou, nebude však koncernem. Jeho hranice jsou tudíž dány vztahy přímého či nepřímého ovládání dceřiných, vnukovských a dalších společností stojících na nižších stupních struktury. Ovládaná skupina se na rozdíl od koncernu vyznačuje absencí dlouhodobé koncepční koordinace činnosti ovládaných obchodních společností v rámci jednotné politiky, tudíž absencí jednotného řízení skupiny.“³⁸

7.2.1 Znaky ovládání

Jako znaky ovládání můžeme zařadit propojení ovládající a ovládané osoby, které je dlouhodobější a trvalejší. Toto propojení vychází z rozhodujícího, resp. převažujícího vlivu na rozhodování a chování ovládající osoby, resp. z možnosti takový vliv vykonat. Vliv tedy směřuje nejen na řízení nebo provozování závodu ovládané osoby, ale může se týkat i vnitřních vztahů v ovládané osobě jako právnické osobě. V poslední řadě jím může být přímé či nepřímé (skrže jiné osoby) vykonávání rozhodujícího vlivu.

³⁸ ČERNÁ, S. O variantách uspořádání podnikatelského seskupení. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2015, roč. 23, č. 1, s. 14-18. ISSN 1805-2789.

7.2.2 Zpráva o vztazích

Statutární orgán ovládané osoby má podle ustanovení § 82 odst. 1 zákona o obchodních korporacích povinnost zpracovat do tří měsíců od skončení účetního období písemnou zprávu o vztazích mezi ní a ovládající osobou. *„Zprávu o vztazích je podle § 82 odst. 1 ZOK povinna sestavit každá obchodní korporace (tedy libovolná obchodní společnost, ale i družstvo), která je ovládanou, tj. ovládá ji jiná osoba (ustanovení § 74 odst. 1 ZOK) či skupina osob jednajících ve shodě (§ 78 odst. 1 ZOK). Nemá-li obchodní korporace ovládající osobu či osoby, které by ji ovládaly jedním ve shodě, nesplňuje znaky ovládané a povinnost jí nevzniká.“*³⁹

Zpráva o vztazích dokládá transparentnost vztahů uvnitř podnikatelského seskupení a to zejména pro mimo stojící společníky, pro možné smluvní partnery a pro veřejnost. Zpráva o vztazích se vypracovává písemnou formou.

Dle mého názoru je pro splnění všech povinností nutné průběžně informovat o koncernových vazbách na internetových stránkách společnosti a to formou koncernové deklarace. Uvedený názor potvrzují i odborné články. *„Hranice seskupení ovládaného jednou osobou nemusí být totožné s hranicemi jejího koncernu. To by ostatně mělo být zřejmé i ze zprávy o vztazích [§ 82 odst. 2 písm. b) ZOK], zejména z té její části, která má vypovídat o úloze ovládané osoby ve skupině. Zpráva o vztazích ale nemusí vždy odrážet aktuální stav, neboť se publikuje jednou ročně a zpětně, protože vypovídá o vnitroskupinových vztazích za uplynulé účetní období. Základem průběžného informování o koncernových vazbách je proto koncernová deklarace na internetových stránkách, z nichž má být zřejmý nejen vznik, ale i zánik jednotného řízení obchodní korporace.“*⁴⁰

Za neuveřejnění existence koncernu na webových stránkách hrozí okamžitá sankce spočívající v nemožnosti požívat části výhod tohoto podnikatelského uskupení. Jedná se zejména o možnost nemuset hradit újmu vzniklou z důsledku jednotného řízení některému členu koncernu a to za podmínky, že byla taková újma vyrovnána v rámci

³⁹ ČECH, Petr a Petr ŠUK. *Právo obchodních společností: v praxi a pro praxi (nejen soudní)*. Vydání I. Praha: Ivana Hexnerová - BOVA POLYGON, 2016, s. 159. ISBN 978-80-7273-177-0.

⁴⁰ ČERNÁ, S. O koncernu, koncernovém řízení a vyrovnání újmy. *Obchodněprávní revue*, 2014, č. 2, s. 33. ISSN 1803-6554.

koncernu. Další sankce hrozí jednotlivým členům koncernu, kteří tak neučinili. Stejně jako u nezveřejnění zprávy o vztazích hrozí v případě neuposlechnutí výzvy soudu k nápravě pokuta do výše 100 tis. Kč. Dle závěrů odborného tisku však z důvodu výše uvedeného porušení nehrozí zrušení společnosti.

Zpráva o vztazích slouží jako informace (v písemné podobě) o vztazích mezi ovládající osobou, ovládanou osobou a osobami ovládanými stejnou ovládající osobou, která se vypracovává za uplynulé účetní období. „Účelem této zprávy je popsat veškerá jednání a úkony ovládané osoby, která jsou ovlivněna specifickými vztahy, jež vyplývají z jejího začlenění do seskupení.“⁴¹

Předmětná zpráva má tedy komplexně informovat o struktuře dotyčné skupiny, ale také o postavení jednotlivých společností v ní. Vztahy uvnitř struktury, významnější jednání společnosti, struktura subjektů jako celku lze tedy poodkrýt přes jednu ovládanou osobu.

Ke zprávě o vztazích je ještě vhodné uvést, že se zpracovává v zodpovědnosti statutárního orgánu ovládané osoby a je sestavována vždy, dochází-li k ovládnutí. „Ovládající osobu definuje ustanovení § 74 ZOK jako osobu, jež může v obchodní korporaci přímo nebo nepřímo prosazovat rozhodující vliv.“⁴²

Obsah zprávy o vztazích:

- struktura vztahů mezi propojenými osobami (ustanovení § 82 odst. 2 písm. a) zákona o obchodních korporacích)
- úloha ovládané osoby v něm (ustanovení § 82 odst. 2 písm. b) zákona o obchodních korporacích)
- způsob a prostředky ovládnutí (ustanovení § 82 odst. 2 písm. c) zákona o obchodních korporacích)
- přehled jednání učiněných v posledním účetním období, která byla učiněna na popud nebo v zájmu ovládající osoby nebo jí ovládaných osob, pokud se takovéto jednání týkalo majetku, který přesahuje 10 % vlastního kapitálu ovládané osoby

⁴¹ Skálová Jana. *Podvojně účetnictví 2017*. Dvacáté třetí vydání. Praha: Grada publishing, 2017. ISBN 978-80-271-0423-9.

⁴² „Tamtéž“.

- zjištěného podle poslední účetní závěrky (ustanovení § 82 odst. 2 písm. d) zákona o obchodních korporacích)
- přehled vzájemných smluv mezi osobou ovládanou a osobou ovládající nebo mezi osobami ovládanými (ustanovení § 82 odst. 2 písm. e) zákona o obchodních korporacích)
 - posouzení toho, zda vznikla ovládané osobě újma, a posouzení jejího vyrovnání podle § 71 a § 72 zákona o obchodních korporacích (ustanovení § 82 odst. 2 písm. f) zákona o obchodních korporacích)
 - zhodnocení výhod a nevýhod plynoucích ze vztahů mezi propojenými osobami (ustanovení § 82 odst. 4 zákona o obchodních korporacích)
 - zda převládají výhody nebo nevýhody a jaká z toho pro ovládanou osobu plynou rizika (ustanovení § 82 odst. 4 zákona o obchodních korporacích)
 - zda, jakým způsobem a v jakém období byla nebo bude vyrovnána případná újma podle ustanovení § 71 nebo ustanovení § 72 zákona o obchodních korporacích (ustanovení § 82 odst. 4 zákona o obchodních korporacích).

7.3 Koncern

Koncern stojí na nejvyšším stupínku podnikatelského uskupení. V ustanovení § 79 zákona o obchodních korporacích je definován jako seskupení jedné nebo více osob podrobených jednotnému řízení jinou osobou nebo osobami. Odlišení, na rozdíl od nižších stupňů seskupení (ovlivnění, ovládnání), spočívá zejména v jednotném řízení, jež je definováno v ustanovení § 79 odst. 2 zákona o obchodních korporacích. Toto dokládá i předmětná literatura, kde se uvádí „*zákon rozlišuje případy v podstatě nekonceptního ovlivnění společnosti od případů, kdy jsou jedna nebo více osob (řízené osoby) podrobeny jednotnému řízení jinou osobou či osobami (řídící osoby), přičemž tyto osoby pak společně tvoří koncern (§ 79 odst. ZOK). Jednotným řízením se přitom rozumí vliv řídící osoby na činnosti řízené osoby, který za účelem dlouhodobého prosazování koncernových zájmů v rámci jednotné politiky koncernu sleduje koordinaci a řízení alespoň jedné z významných složek nebo činností v rámci podnikání koncernu (§ 79 odst. 2 ZOK).*

*Existence koncernového uspořádání uvnitř podnikatelského seskupení přináší celou řadu právních důsledků.*⁴³

Ke koncernu můžeme dále uvést, že jej musí spojovat jednotný (ne jediný) zájem. Jedná se totiž o seskupení subjektů, jež bylo vytvořeno v soukromém zájmu za účelem dosahování zisku. Lze tedy považovat za nejdůležitější dlouhodobý oboustranný (koncernový) zájem dosažení a udržení hospodářského výsledku.

Koncern tedy není právním subjektem, ale ekonomické propojení jeho členů z něj vytváří ekonomický celek.

7.3.1 Německé a francouzské pojetí koncernového práva

V čele dvou přístupů ke koncernu stojí koncepce německá a francouzská. Zákonodárce v Německu vychází z toho, že koncernové právo lze velmi komplexně upravit, a činí tak v zákoně o akciových společnostech. Příslušný zákon odlišuje dva typy koncernů. Jedním z nich je koncern faktický (faktická vztahu) a dalším z nich je koncern smluvní (ovládací smlouva). V případě koncernu, který vznikl na základě smlouvy, se nepřipouští, aby orgány ovládané osoby jednaly v zájmu jiném než v zájmu této osoby. V zájmu seskupení mohou jednat pouze v tom případě, že půjde o jednotlivý zásah a případnou újmu, která by ovládané osobně vznikla, uhradí do konce účetního období. Zde je možné uvést, že na základě ovládací smlouvy může ovládající osoba udělovat osobě ovládané pokyny i v rozporu se zájmy osoby ovládané a to v případě, že je to ku prospěchu celého seskupení.

Francouzská koncepce oproti tomuto nevěří, že je možné úpravu podnikatelských seskupení dopředu regulovat a činí to zejména pomocí judikatury ex post. *„Zásadní je proto tuto problematiku rozhodnutí francouzského kasačního soudu Rozenblum z roku 1985. Z tohoto rozhodnutí následně vychází judikatura i doktrína nejen ve Francii.*⁴⁴ *„Francouzské právo chápe koncern jako skupinu skládající se z více společností. Každá*

⁴³ ŠTENGLOVÁ, Ivana, Jan DĚDIČ a Miloš TOMSA. Základy obchodního práva: vysokoškolská učebnice. Praha: Leges, 2014. Student (Leges), s. 237. ISBN 978-80-7502-052-9.

⁴⁴ ČERNÁ, S. K rozdílu mezi německou a francouzskou koncepcí skupin společností. *Právní rádce*, 2004, č. 8, s. 238. ISSN 1210-4817.

*tato společnost má vlastní právní subjektivitu a jedna druhé je společností mateřskou. Touto provázaností je vykonávána i vzájemná kontrola společností a může tak být prosazována jednota rozhodování.*⁴⁵ Předmětnou skupinu poté nezastupují vlastní orgány a vzhledem k tomu nemůže ani vstupovat do právních vztahů. Úprava je tedy prostá definice skupin společností.

Dle mého názoru však obě tyto koncepce stojí na základech soukromého práva, jako je povinnost loajality a zákazu zneužití většinového postavení. Z odborných článků vyplývá, že francouzská koncepce je výhodnější, protože všechny možnosti a situace nelze zákonem postihnout.

7.3.2 Právní důsledky

„Hlavním právním důsledkem existence koncernového uspořádání je to, že statutární orgán řídící osoby může udělovat statutárnímu orgánu řízené osoby pokyny týkající se obchodního vedení, jsou-li v zájmu řídící osoby nebo jiné osoby, se kterou tvoří koncern (§ 81 odst. 1 ZOK), a to (za podmínek uvedených v § 72 odst. 1 ve spojení s § 79 odst. 3 ZOK) aniž by řídící osoba byla povinna uhradit újmu vzniklou prosazením koncernového vlivu.

*Udělí-li statutární orgán řídící osoby členům statutárního orgánu pokyn týkající se obchodního vedení, nezabývá to členy orgánu řízené osoby povinností jednat v souladu s péčí řádného hospodáře.*⁴⁶

Předmětná problematika je ovšem širší a je nutné brát v potaz i znění ustanovení § 81 odst. 2 zákona o obchodních korporacích. V komentáři zákona o obchodních korporacích se k předmětnému uvádí *„vzhledem k podstatě koncernu a pravidel daných na ochranu orgánů řízené osoby se i nadále domníváme, že pokyn, který je dán v souladu s § 81, resp. § 79, je závazný a jeho neuposlechnutí, nejsou-li pro to dány důvody podle § 81, může být případně chápáno jako porušení péče řádného hospodáře – obsah*

⁴⁵ MERLE, P. *Droit Commercial – Sociétés commerciales*, 10. vydání. Dalloz, Paříž 2005, str. 777.

⁴⁶ ŠTENGLOVÁ, Ivana, Jan DĚDIČ a Miloš TOMSA. *Základy obchodního práva: vysokoškolská učebnice*. Praha: Leges, 2014. Student (Leges), s. 238. ISBN 978-80-7502-052-9.

*standardu péče se totiž v případě existence koncernu modifikuje směrem ke koncernovému zájmu, což je nutné při textaci jeho zachování zohlednit.*⁴⁷

Výše uvedené dokládá i další odborná literatura, kde se uvádí „*ustanovení § 81 odst. 1 zákona o obchodních korporacích by mělo být interpretováno jako návěti k druhému odstavci stanovícím podmínky, za nichž člen orgánu řízené osoby může respektovat koncernový řídicí vliv, aniž by to pro něj mělo sankční důsledky.*“⁴⁸

7.3.3 Vyrovnání újmy v přiznaném koncernu

Zákon o obchodních korporacích s vyrovnáním újmy řízené osobě rozlišuje koncern a tzv. přiznaný koncern. V případě přiznaného koncernu se členové koncernu přihlásí k členství v příslušném koncernu na svých internetových stránkách, jež kupříkladu akciová společnost musí zřídit a to dle ustanovení § 7 odst. zákona o obchodních korporacích.

V tomto případě pak platí, že vzniklá újma v důsledku ovlivnění řídicí osobou nemusí být zaplacená, pokud tato osoba prokáže, že újma vznikla v zájmu této osoby nebo jiné osoby, jež tvoří koncern a dále, že byla nebo bude v rámci koncernu vypořádána.

⁴⁷ ŠTENGLOVÁ, I. a kol. *Zákon o obchodních korporacích: Velké komentáře*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, Praha 2017, s. 227. ISBN 978-80-7400-540-4.

⁴⁸ ČERNÁ, S. O koncernu, koncernovém řízení a vyrovnání újmy. *Obchodněprávní revue*, 2014, č. 2, s. 33. ISSN 1803-6554.

„Srovnání faktického a smluvního koncernu dle ObchZ a koncernu dle nového ZOK.“⁴⁹

	Faktický koncern	Smluvní koncern	Koncern dle zákona o obch. korporacích
Právo řídící osoby udělovat řízené osobě pokyny týkající se obchodního vedení	Ne	Ano, pokud jsou v zájmu řídící osoby nebo jiného člena koncernu	Ano, pokud jsou v zájmu řídící osoby nebo jiného člena koncernu
Povinnost řídící osoby hradit újmu řízené osobě vzniklou v důsledku vlivu řídící osoby	Řídící osoba je povinna hradit řízené osobě újmu způsobenou svým vlivem, a to do konce účetního období, kdy újma vznikla, nebo je v téže lhůtě povinna uzavřít s řízenou osobou smlouvu o úhradě újmy ve lhůtě přiměřené se stanovením způsobu její úhrady	Řídící osoba nehradí jednotlivé újmy vzniklé řízené osobě v důsledku jejího vlivu (je však povinna uhradit řízené osobě celkovou ztrátu vzniklou z hospodaření řízené osoby, nemůže-li být uhrazena z rezervního fondu řízené osoby nebo z jejích disponibilních zdrojů).	Řídící osoba není povinna hradit újmu vzniklou řízené osobě v důsledku svého vlivu, pokud budou současně splněny tyto podmínky: 1. Řízená osoba se v důsledku takového vlivu neocitne v úpadku, 2. Újma vznikla v zájmu řídící osoby, 3. Újma byla nebo bude v rámci koncernu vyrovnána v souladu se zákonem. Nejsou-li uvedené podmínky splněny – řídící osoba povinna hradit újmu.
Povinnost vyhotovit zprávu o vztazích	Ano	Ne	Ano

⁴⁹ PÁNKOVÁ E. Faktický koncern – základ nového koncernového práva. *Právní rádce*, 2013, č. 6, s. 12-15. ISSN 1210-4817.

8. ANALÝZA KONKRÉTNÍHO PODNIKATELSKÉHO SESKUPENÍ

V této kapitole uvedu tři příklady kapitálových společností. První z nich se bude týkat koncernu s dualistickou strukturou akciové společnosti, dále koncernu s monistickou strukturou akciové společnosti a ve třetím případě půjde o ovlivnění ve smyslu ustanovení § 71 zákona o obchodních korporacích, aniž by byly splněny podmínky koncernu.

Porovnáním těchto tří variant se pokusím ukázat, jaké konkrétní povinnosti a rizika budou v každém posuzovaném případě vyplývat z dané situace pro uvedené subjekty. Přičemž porovnáním obou variant koncernu (monistická struktura i dualistická struktura) a ovlivnění vyjdou/nevyjdou na praktickém příkladu najevo výhody koncernu.

Pro všechny varianty budou platit čtyři základní otázky a to tyto:

- 1) Který orgán může dát pokyn ovládané společnosti?
- 2) Je pokyn udělený ovládané společnosti pro orgány ovládané společnosti závazný?
- 3) Který orgán je případně zavázán dodržet pokyn?
- 4) Jaké hrozí sankce za nedodržení pokynu ze strany orgánů ovládané společnosti?

8.1 Koncern – dualistická struktura

Ovládající osoba AA, a.s., vlastní 100 % akcií ovládané osoby, tj. BB, a.s. Jediným akcionářem BB, a.s., je AA, a.s. BB, a.s., je soukromoprávní obchodní společnost. Výkon akcionářských práv vykonává AA, a.s.

AA, a.s., vykonává svá akcionářská práva prostřednictvím rozhodnutí jediného akcionáře v působnosti valné hromady BB, a.s., a členstvím svých zaměstnanců v dozorčí radě BB, a.s. Dozorčí rada společnosti je tvořena 3 členy. Členové dozorčí rady společnosti jsou voleni rozhodnutím jediného akcionáře při výkonu působnosti valné hromady BB, a.s.

K výše uvedenému je možné dále uvést, že společnost AA, a.s., je založena a existuje dle českého práva. Jediný akcionář je ČR a práva akcionáře vykonává za stát jako věcně příslušný státní orgán (příslušné ministerstvo).

Společnost BB, a.s., je založena a existuje dle českého práva. Jediný akcionář je obchodní společnost AA, a.s.

Společnost AA, a.s., tak i společnost BB, a.s., jsou dle ustanovení § 1 odst. 2 zákona o obchodních korporacích, obchodními korporacemi, jejich hlavním definičním znakem je vykonávání podnikatelské činnosti. Ustanovení § 420 nového občanského zákoníku vymezuje podnikatele jako osobu, která vykonává na vlastní účet a odpovědnost výdělečnou činnost živnostenským nebo obdobným způsobem se záměrem činit tak soustavně za účelem dosažení zisku.

Jedná se o akciové společnosti s dualistickým systémem vnitřní struktury, ve kterých je statutárním orgánem společnosti představenstvo. Za společnosti jedná navenek představenstvo a v písemném styku předseda představenstva a člen představenstva, případně místopředseda představenstva a člen představenstva.

Otázky:

1) Který orgán může dát pokyn ovládané společnosti?

Pokyn může udělit orgán řídicí společnosti nebo může pokyn udělit na vyžádání valná hromada společnosti (neplatí pro tento případ, protože by opět rozhodoval jediný akcionář v působnosti valné hromady = orgán řídicí společnosti). V zadaném případě se tedy jedná o představenstvo řídicí společnosti. Způsob jednání za společnost je uveden ve veřejném rejstříku (Obchodním rejstříku). Za společnost jedná navenek představenstvo a v písemném styku předseda představenstva a člen představenstva, případně místopředseda představenstva a člen představenstva.

Odůvodnění:

Dle ustanovení § 81 zákona o obchodních korporacích může orgán řídicí osoby udělovat orgánům řízené osoby pokyny týkající se obchodního vedení, jsou-li v zájmu řídicí osoby nebo jiné osoby, se kterou tvoří řídicí osoba koncern. Pokynem tedy můžeme rozumět „*jednostranné jednání, které obsahuje návod chovat se určitým způsobem v oblasti obchodního vedení, typicky něco konat, popř. se něčeho zdržet.*“⁵⁰

2) Je pokyn udělený ovládané společnosti pro orgány ovládané společnosti závazný?

Na tuto otázku je odpověď poněkud komplikovanější. Zákon o obchodních korporacích v ustanovení § 81 odst. 2 uvádí „*člen orgánu není při plnění pokynu zbaven povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře, avšak odpovědnosti se zproští, pokud se mu podaří prokázat, že mohl rozumně předpokládat splnění podmínek podle § 72 odst. 1 a 2 zákona o obchodních korporacích.*“⁵¹ Dle tohoto ustanovení se jedná o předpoklad vyrovnání újmy v rámci koncernu. Zákonem je stanovena doba a forma vyrovnání. Jedná se tedy o přiměřenou dobu a přiměřené protiplnění nebo jiné prokazatelné výhody vyplývající z členství v koncernu.

ČERNÁ, S. O koncernu, koncernovém řízení a vyrovnání újmy. *Obchodněprávní revue*, 2014, č. 2, s. 33. ISSN 1803-6554.

⁵¹ ustanovení § 81 odst. 2 zákona o obchodních korporacích

Argumentace pro závaznost pokynu:

Prvním argumentem pro závaznost pokynu by byla nelogičnost vymezení výjimky ze zákazu závazných pokynů do obchodního vedení kapitálových společností. Druhým argumentem je existence jednotného řízení spojeného s koncernovým zájmem a třetí argumentem je potvrzení domněnky závaznosti koncernových pokynů a i obsáhlé právo člena orgánu řízené osoby pokyn neakceptovat. Jednalo by se tedy o pochybnosti existence koncernového zájmu nebo o negativní závěr o splnění podmínek dle ustanovení § 72 odst. 1 a 2 zákona o obchodních korporacích.

Argumentace pro nezávaznost pokynu:

V odborné literatuře však nalezneme velké množství názorů, že i přes zdánlivě jasné znění ustanovení § 81 odst. 1 zákona o obchodních korporacích, by mělo být vykládáno jako tzv. návětí k odst. 2 téhož paragrafu, který stanovuje podmínky, za nichž člen orgánu řízené osoby může akceptovat pokyn, aniž by pro něj z toho vyplývaly sankční důsledky. Z praxe také vyplývá, že řídicí osoba je schopna zajistit si plnění cílů řízenou osobou i bez právní závaznosti udílených pokynů. Jedná se například o skrytou hrozbu odvolání od řízené osoby.

Účastí v koncernu nedochází ke sjednocení zájmů všech členů skupiny, ale zájem řízených osob se upravuje a směřuje k zájmu koncernu. Je zcela jasné, že při účasti v koncernu musí řízená osoba počítat s omezeními, kdy zájem řízené osoby bude ustupovat zájmu celku. „Závěr o nezávaznosti by potvrzoval i fakt, že zákon nepracuje s odpovědnostní linií mezi adresátem pokynu a řídicí osobou.“⁵²

S ohledem na výše uvedené se domnívám, že pokyny v koncernu jsou spíše závazného charakteru.

3) Který orgán je případně zavázán dodržet pokyn?

Tento pokyn je zavázáno dodržet představenstvo řízené společnosti.

⁵² ČERNÁ, S. O koncernu, koncernovém řízení a vyrovnání újmy. *Obchodněprávní revue*, 2014, č. 2, s. 33. ISSN 1803-6554.

Odůvodnění:

Představenstvo je statutárním orgánem akciové společnosti, kterému náleží obchodní vedení. Obchodní vedení není definováno, ale obecně do něho náleží obchodní vedení organizace a řízení podniku.

4) Jaké hrozí sankce za nedodržení pokynu ze strany orgánů ovládané společnosti?

- a) žádné,
- b) ano, např. porušení péče řádného hospodáře a to z pohledu koncernu jako celku.

Odůvodnění:

ad a) Pokud nebude pokyn ze strany představenstva společnosti dodržen, nehrozí mu žádná sankce, protože zákon se nezabývá odpovědností linií mezi řídicí a řízenou osobou. K výše uvedenému se přiklání i S. Černá⁵³.

ad b) To, že vznikl koncern, může vychýlit povinnost jednat s péčí řádného hospodáře směrem k zájmu koncernu. Dále pokud odhlédnu od „závaznosti“ pokynu řídicí osoby v reálné společnosti, existují další možnosti „tlaku“ na statutární orgán řízené společnosti spočívající např. v možnosti odvolání a vynucení si splnění pokynu. Další otázkou je možnost zproštění se povinnosti hradit újmu. V ustanovení § 72 zákona o obchodních korporacích u ovlivnění v rámci koncernů, které navazuje na Rozenblumův koncept se říká, že *„ustanovení § 71 odst. 1 až 3 se nepoužijí, prokáže-li řídicí osoba podle § 79, že újma podle § 71 odst. 1 vznikla v zájmu řídicí osoby nebo jiné osoby, se kterou tvoří koncern podle ustanovení § 79, a byla nebo bude v rámci tohoto koncernu vyrovnána.“*⁵⁴ To se může vztahovat např. na takové situace, kdy je dílčí společnosti dán zákaz účastnit se výběrového řízení o zakázku, kterého se účastní jiný člen podnikatelského seskupení, za předpokladu, že se případná újma v rámci koncernu skutečně vyrovná.

⁵³ ČERNÁ, S. O koncernu, koncernovém řízení a vyrovnání újmy. *Obchodněprávní revue*, 2014, č. 2, s. 33. ISSN 1803-6554.

⁵⁴ „Tamtéž“.

8.2 Koncern – monistická struktura

Ovládající osoba AA, a.s., vlastní 100 % akcií ovládané osoby, tj. BB, a.s. Jediným akcionářem BB, a.s., je AA, a.s. BB, a.s., je soukromoprávní obchodní společnost. Výkon akcionářských práv vykonává AA, a.s.

AA, a.s., vykonává svá akcionářská práva prostřednictvím rozhodnutí jediného akcionáře v působnosti valné hromady BB, a.s. Správní rada společnosti tvořena 3 členy.

K výše uvedenému je možné dále uvést, že společnost AA, a.s., je založena a existuje dle českého práva. Jediný akcionář je ČR a práva akcionáře vykonává za stát jako věcně příslušný státní orgán (příslušné ministerstvo).

Společnost BB, a.s., je založena a existuje dle českého práva. Jediný akcionář je obchodní společnost AA, a.s.

Společnost AA, a.s., tak i společnost BB, a.s., jsou dle ustanovení § 1 odst. 2 zákona o obchodních korporacích, obchodními korporacemi, jejich hlavním definičním znakem je vykonávání podnikatelské činnosti. Ustanovení § 420 nového občanského zákoníku vymezuje podnikatele jako osobu, která vykonává na vlastní účet a odpovědnost výdělečnou činnost živnostenským nebo obdobným způsobem se záměrem činit tak soustavně za účelem dosažení zisku.

Za společnost AA, a.s. jedná představenstvo společnosti. V písemném styku předseda představenstva a člen představenstva, případně místopředseda představenstva a člen představenstva. Za společnost BB, a.s., jedná navenek a to i v písemném styku statutární ředitel.

Otázky:

1) Který orgán může dát pokyn ovládané společnosti?

Pokyn může udělit orgán řídicí společnosti nebo může pokyn udělit na vyžádání valná hromada společnosti (neplatí pro tento případ, protože by opět rozhodoval jediný akcionář v působnosti valné hromady = orgán řídicí společnosti). V zadaném případě se tedy jedná o představenstvo řídicí společnosti. Způsob jednání za společnost je uveden ve veřejném rejstříku (Obchodním rejstříku). Za společnost jedná navenek představenstvo a v písemném styku předseda představenstva a člen představenstva, případně místopředseda představenstva a člen představenstva.

Odůvodnění:

Dle ustanovení § 81 zákona o obchodních korporacích může orgán řídicí osoby udělovat orgánům řízené osoby pokyny týkající se obchodního vedení, jsou-li v zájmu řídicí osoby nebo jiné osoby, se kterou tvoří řídicí osoba koncern. Pokynem tedy můžeme rozumět *„jednostranné jednání, které obsahuje návod chovat se určitým způsobem v oblasti obchodního vedení, typicky něco konat, popř. se něčeho zdržet.“*⁵⁵

2) Je pokyn udělený ovládané společnosti pro orgány ovládané společnosti závazný?

Na tuto otázku je odpověď i v případě monistické struktury poněkud komplikovanější. Zákon o obchodních korporacích v ustanovení § 81 odst. 2 uvádí *„člen orgánu není při plnění pokynu zbaven povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře, avšak odpovědnosti se zproští, pokud se mu podaří prokázat, že mohl rozumně předpokládat splnění podmínek podle § 72 odst. 1 a 2 zákona o obchodních korporacích.“*⁵⁶ Dle tohoto ustanovení se jedná o předpoklad vyrovnání újmy v rámci koncernu. Zákonem je stanovena doba a forma vyrovnání. Jedná se tedy o přiměřenou dobu a přiměřené protiplnění nebo jiné prokazatelné výhody vyplývající z členství v koncernu.

⁵⁵ ČERNÁ, S. O koncernu, koncernovém řízení a vyrovnání újmy. *Obchodněprávní revue*, 2014, č. 2, s. 33. ISSN 1803-6554.

⁵⁶ ustanovení § 81 odst. 2 zákona o obchodních korporacích

Argumentace pro závaznost pokynu:

Prvním argumentem pro závaznost pokynu by byla nelogičnost vymezení výjimky ze zákazu závazných pokynů do obchodního vedení kapitálových společností. Druhým argumentem je existence jednotného řízení spojeného s koncernovým zájmem a třetí argumentem je potvrzení domněnky závaznosti koncernových pokynů a i obsáhlé právo člena orgánu řízené osoby pokyn neakceptovat. Jednalo by se o pochybnosti o existenci koncernového zájmu nebo o negativní závěr o splnění podmínek dle § ustanovení 72 odst. 1 a 2 zákona o obchodních korporacích.

Argumentace pro nezávaznost pokynu:

V odborné literatuře však nalezneme velké množství názorů, že i přes zdánlivě jasné znění ustanovení § 81 odst. 1 zákona o obchodních korporacích, by mělo být vykládáno jako tzv. návěť k odst. 2 téhož paragrafu, který stanovuje podmínky, za nichž člen orgánu řízené osoby může akceptovat pokyn, aniž by pro něj z toho vyplývaly sankční důsledky. Z praxe také vyplývá, že řídicí osoba je schopna zajistit si plnění cílů řízenou osobou i bez právní závaznosti udílených pokynů. Jedná se například o skrytou hrozbu odvolání od řízené osoby.

Účastí v koncernu nedochází ke sjednocení zájmů všech členů skupiny, ale zájem řízených osob se upravuje a směřuje k zájmu koncernu. Je zcela jasné, že při účasti v koncernu musí řízená osoba počítat s omezeními, kdy zájem řízené osoby bude ustupovat zájmu celku. „Závěr o nezávaznosti by potvrzoval i fakt, že zákon nepracuje s odpovědnostní linií mezi adresátem pokynu a řídicí osobou.“⁵⁷

S ohledem na výše uvedené se domnívám, že pokyny v koncernu jsou spíše závazného charakteru.

3) Který orgán je případně zavázán dodržet pokyn?

Tento pokyn je zavázán dodržet statutární ředitel řízené společnosti.

Odůvodnění:

Statutární ředitel zastupuje společnost navenek a náleží mu obchodní vedení.

⁵⁷ ČERNÁ, S. O koncernu, koncernovém řízení a vyrovnání újmy. *Obchodněprávní revue*, 2014, č. 2, s. 33. ISSN 1803-6554.

4) Jaké hrozí sankce za nedodržení pokynu ze strany orgánů ovládané společnosti?

- a) žádné,
- b) ano, např. porušení péče řádného hospodáře a to z pohledu koncernu jako celku.

Odůvodnění:

ad a) Pokud nebude pokyn ze strany představenstva společnosti dodržen, nehrozí mu žádná sankce, protože zákon se nezabývá odpovědnostní linií mezi řídicí a řízenou osobou. K výše uvedenému se přiklání i S. Černá⁵⁸.

ad b) To, že vznikl koncern, může vychýlit povinnost jednat s péčí řádného hospodáře směrem k zájmu koncernu. Dále pokud odhlédnu od „závaznosti“ pokynu řídicí osoby v reálné společnosti, existují další možnosti „tlaku“ na statutární orgán řízené společnosti spočívající např. v možnosti odvolání a vynucení si splnění pokynu.

Další otázkou je možnost zproštění se povinnosti hradit újmu. V ustanovení § 72 zákona o obchodních korporacích u ovlivnění v rámci koncernů, které navazuje na Rozenblumův koncept se říká, že „ustanovení § 71 odst. 1 až 3 se nepoužijí, prokáže-li řídicí osoba podle § 79, že újma podle § 71 odst. 1 vznikla v zájmu řídicí osoby nebo jiné osoby, se kterou tvoří koncern podle § 79, a byla nebo bude v rámci tohoto koncernu vyrovnána.“⁵⁹ To se může vztahovat např. na takové situace, kdy je dílčí společnosti dán zákaz účastnit se výběrového řízení o zakázku, kterého se účastní jiný člen podnikatelského seskupení, za předpokladu, že se případná újma v rámci koncernu skutečně vyrovná.

⁵⁸ ČERNÁ, S. O koncernu, koncernovém řízení a vyrovnání újmy. *Obchodněprávní revue*, 2014, č. 2, s. 33. ISSN 1803-6554.

⁵⁹ „Tamtéž“.

8.3 Ovlivnění ve smyslu § 71 zákona o obchodních korporacích

Ovládající osoba AA, a.s., vlastní 100 % akcií ovládané osoby, tj. BB, a.s. Jediným akcionářem BB, a.s., je AA, a.s. BB, a.s., je soukromoprávní obchodní společnost. Výkon akcionářských práv vykonává AA, a.s.

AA, a.s., vykonává svá akcionářská práva prostřednictvím rozhodnutí jediného akcionáře v působnosti valné hromady BB, a.s., a členstvím svých zaměstnanců v dozorčí radě BB, a.s. Dozorčí rada společnosti je tvořena 3 členy. Členové dozorčí rady společnosti jsou voleni rozhodnutím jediného akcionáře při výkonu působnosti valné hromady BB, a.s.

K výše uvedenému je možné dále uvést, že společnost AA, a.s., je založena a existuje dle českého práva. Jediný akcionář je ČR a práva akcionáře vykonává za stát jako věcně příslušný státní orgán (příslušné ministerstvo).

Společnost BB, a.s., je založena a existuje dle českého práva. Jediný akcionář je obchodní společnost AA, a.s.

Společnost AA, a.s., tak i společnost BB, a.s., jsou dle ustanovení § 1 odst. 2 zákona o obchodních korporacích, obchodními korporacemi, jejich hlavním definičním znakem je vykonávání podnikatelské činnosti. Ustanovení § 420 nového občanského zákoníku vymezuje podnikatele jako osobu, která vykonává na vlastní účet a odpovědnost výdělečnou činnost živnostenským nebo obdobným způsobem se záměrem činit tak soustavně za účelem dosažení zisku.

Uvedené společnosti tvoří koncern.

Otázky:

1) Který orgán může dát pokyn ovládané společnosti?

Pokyn může opět udělit statutární orgán společnosti AA, a.s. (představenstvo), stejně tak i jen člen představenstva společnosti AA, a.s, společník, člen dozorčí rady, atp. Pro úplnost uvádím, že vlivnou osobou by dále neměli být i další osoby v ovlivněné osobě. Jedná se o osoby, které v ovlivněné osobě jednají s péčí řádného hospodáře či odbornou péčí, zejména tedy likvidátor, insolvenční správce, případně další osoby v obdobném postavení v ovlivněné osobě a podle některých vyslovovaných právních názorů by se výjimka mohla vztáhnout i na vedoucí zaměstnance ovlivněné osoby.

Odůvodnění:

V tomto případě může být pokyn zadán velmi širokým okruhem osob. Může jít jen o náznak či zmínku při neformálních událostech.

2) Je pokyn udělený ovládané společnosti pro orgány ovládané společnosti závazný?

V tomto případě se zcela jistě nejedná o právně závazný pokyn, který by bylo nutné ze strany ovládané společnosti nezbytně dodržet. Naopak vzhledem k možným konsekvencím ze strany orgánů osob uvnitř ovlivněné společnosti je třeba pečlivě zvažovat, zda dodržení pokynu nepovede ke vzniku újmy ovlivněné společnosti.

Odůvodnění:

Osoby v ovlivněné osobě mají povinnost jednat s péčí řádného hospodáře či odbornou péčí. Musí tedy k jednotlivým pokynům přistupovat s patřičnou péčí a odborností.

3) Který orgán je případně zavázán dodržet pokyn?

V souladu s odpovědí na otázku č. 2 neexistuje povinnost pro žádný orgán ovlivněné společnosti.

Odůvodnění:

Osoby v ovlivněné osobě opět mají povinnost jednat péčí řádného hospodáře. Zároveň nikdo není obecně oprávněn udělovat závazné pokyny týkající se obchodního vedení. Neznamená to, že orgány v ovlivněné osobě se nebudou pokyny zabývat. Příslušný pokyn musí orgán ovlivněné osoby na základě povinnosti loajality projednat. A ne každý takový pokyn musí být nevýhodný.

4) Jaké hrozí sankce za nedodržení pokynu ze strany orgánů ovládané společnosti?

V tomto případě sankce nehrozí.

Odůvodnění:

S ohledem na nezávaznost pokynu není otázka sankce aktuální. Otázkou může být, zda by ve výsledku byl pokyn přínosem či nikoliv. Pokud by pokyn, udělený vlivnou osobou ve smyslu ustanovení § 71 zákona o obchodních korporacích způsobil ovlivněné společnosti újmu, byla by vlivná osoba povinna tuto újmu nahradit. Současně vlivná osoba ručí věřitelům ovlivněné osoby za splnění těch dluhů, které jim ovlivněná osoba nemůže v důsledku ovlivnění zcela nebo zčásti splnit.

9. ZÁVĚR

Závěrem této práce je vyhodnocení odpovědí na příslušné otázky v kontextu charakteru společnosti, tedy dualistické a monistické struktury akciové společnosti, jež tvoří koncern a ovlivnění ve smyslu ustanovení § 71 zákona o obchodních korporacích.

Toto vyhodnocení by mělo odpovědět na otázku jaká rizika, povinnosti v posuzovaném případě pro subjekty vyplývají nebo jaké výhody/nevýhody je možné spatřovat u koncernu.

Otázka:

1) Který orgán může dát pokyn ovládané společnosti?

U dualistické struktury a u monistické struktury akciové společnosti může udělit pokyn orgán řídící společnosti (představenstvo) a na vyžádání valná hromada společnosti.

Struktura společnosti u ovlivnění ve smyslu ustanovení § 71 zákona o obchodních korporacích nehraje roli, protože zde může pokyn udělit jak statutární orgán řídící společnosti, tak i člen představenstva řídící společnosti, společník, člen dozorčí rady, atp.

2) Je pokyn udělený ovládané společnosti pro orgány ovládané společnosti závazný?

U dualistické struktury a u monistické struktury akciové společnosti je odpověď komplikovanější. Řadu zastánců má varianta pro závaznost pokynu, ale i pro jeho nezávaznost. Vzhledem k uvedenému výše se spíše přikláním k tomu, že pokyny jsou v rámci koncernu závazného charakteru.

Struktura společnosti u ovlivnění ve smyslu ustanovení § 71 zákona o obchodních korporacích nehraje roli a zcela jistě se nejedná o právně závazný pokyn, které by bylo nutné ze strany ovládané společnosti dodržet.

3) Který orgán je případně zavázán dodržet pokyn?

U dualistické struktury a u monistické struktury akciové společnosti bude zavázán statutární orgán předmětné společnosti. U dualistické struktury jím bude představenstvo a u monistické struktury jím bude statutární ředitel.

Struktura společnosti u ovlivnění ve smyslu ustanovení § 71 zákona o obchodních korporacích nehraje roli a to z důvodu, že neexistuje povinnost dodržet pokyn pro žádný orgán ovlivněné společnosti. Pokud by však byla vůle pokyn dodržet, bude tímto orgánem představenstvo společnosti či statutární ředitel.

4) Jaké hrozí sankce za nedodržení pokynu ze strany orgánů ovládané společnosti?

U dualistické struktury a u monistické struktury akciové společnosti platí obě varianty, tedy žádné sankce za nedodržení pokynu, případně i sankce hrozí například u porušení péče řádného hospodáře, a to z pohledu koncernu jako celku.

Struktura společnosti u ovlivnění ve smyslu ustanovení § 71 zákona o obchodních korporacích nehraje roli, protože žádné sankce nehrozí. Zde je ovšem pravdou, že pokud by pokyn, udělený vlivnou osobou ve smyslu ustanovení § 71 zákona o obchodních korporacích způsobil ovlivněné společnosti újmu, byla by vlivná osoba povinna tuto újmu nahradit. Současně vlivná osoba ručí věřitelům ovlivněné osoby za splnění těch dluhů, které jim ovlivněná osoba nemůže v důsledku ovlivnění zcela nebo zčásti splnit.

S ohledem na výše uvedené je možné konstatovat, že vliv podnikatelského seskupení není rozdílný u dualistické či monistické struktury společnosti. Zásadní roli zde však hraje to, zda předmětné společnosti tvoří koncern či nikoliv.

Monistická i dualistická struktura akciové společnosti za existence koncernu, resp. jejich statutární orgány (představenstvo či statutární ředitel), jsou vázány pokyny řídící osoby, musí se podřídit jejímu vlivu, kdy zájem koncernu jde nad rámec zájmu ovlivněné osoby.

V případě ovlivnění, kdy dané společnosti netvoří koncern, ve smyslu ustanovení § 71 zákona o obchodních korporacích je širší variabilita osob, jež mohou vydat pokyn.

Závaznost pokynu je však téměř nulová a je na vyhodnocení statutárního orgánu společnosti, jak se k němu postaví a to s plným vědomím péče řádného hospodáře.

Vzhledem k tomu, že problematika monistické struktury i podnikatelských seskupení je v českém právním řádu poměrně mladá a v případě monistické struktury také stručná, až právní praxe ukáže praktické dopady volby vnitřní struktury společnosti na její fungování.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ:

Seznam použitých českých zdrojů

KLÍROVÁ, Jana. *Corporate governance: správa a řízení obchodních společností*. Praha: Management Press, 2001. ISBN 807261052x.

ČECH, Petr a Petr ŠUK. *Právo obchodních společností: v praxi a pro praxi (nejen soudní)*. Vydání I. Praha: Ivana Hexnerová - BOVA POLYGON, 2016, 376 s. ISBN 978-80-7273-177-0.

ČERNÁ, Stanislava, Ivana ŠTENGLOVÁ a Irena PELIKÁNOVÁ. *Právo obchodních korporací*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, 640 s. ISBN 978-80-7478-735-5.

LOCHMANOVÁ, Ludmila. *Základy obchodního práva. 2., přeprac. a dopl. vyd.* Ostrava: Key Publishing, 2011. Právo (Key Publishing), 309 s. ISBN 978-80-7418-114-6.

ŠTENGLOVÁ, I. a kol. *Zákon o obchodních korporacích: Velké komentáře. 1 vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, 994 s. ISBN 978-80-7400-480-3.

ŠTENGLOVÁ, I. a kol. *Zákon o obchodních korporacích: Velké komentáře. 2 vydání*. Praha: C. H. Beck, 2017, 1144 s. ISBN 978-80-7400-540-4.

ŠTENGLOVÁ, Ivana, HAVEL, Bohumil. § 439 [Počet členů představenstva, jejich volba a odvolání a funkční období]. In: ŠTENGLOVÁ, Ivana, HAVEL, Bohumil, CILEČEK, Filip, KUHN, Petr, ŠUK, Petr.: *Zákon o obchodních korporacích, 2. vydání*. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, 1144 s. ISBN 978-80-7400-540-4.

ŠTENGLOVÁ, Ivana, Jan DĚDIČ a Miloš TOMSA. *Základy obchodního práva: vysokoškolská učebnice*. Praha: Leges, 2014, Student (Leges), 464 s. ISBN 978-80-7502-052-9.

POKORNÁ, Jarmila. a kol. *Obchodní zákoník: komentář, 1. díl /§1 až 220/*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009, 1996 s. ISBN 978-80-7357-491-8.

Skálová Jana. *Podvojně účetnictví 2017*. Dvacáté třetí vydání. Praha: Grada publishing, 2017, 192 s., ISBN 978-80-271-0423-9.

Zákon č. 89/2012 Sb. ze dne 3. 9. 2012, občanský zákoník.

Zákon č. 90/2012 Sb. ze dne 25. ledna 2012, o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích).

Judikatura

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2011, sp. zn. 29 Cdo 4276/2009.

Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 190/15 ze dne 13. 9. 2015.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2010, sp. zn. 29 Cdo 3376/2009.
Stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 13. 1. 2016
pod Cpjn 204/2015, bod V.

Seznam použitých zahraničních zdrojů

MERLE, P. *Droit Commercial – Sociétés commerciales*, 10. vydání, Dalloz, Paříž 2005.

Seznam použitých internetových zdrojů

BALÝOVÁ, L. Péče řádného hospodáře ve volených orgánech obchodních korporací ve světle rekodifikace, *Obchodněprávní revue*, 2014, roč. 7-8. ISSN 1803-6554.

ČERNÁ, S. K rozdílům mezi německou a francouzskou koncepcí skupin společností. *Právní rádce*, 2004, č. 8. ISSN 1210-4817.

ČERNÁ, S. O koncernu, koncernovém řízení a vyrovnání újmy. *Obchodněprávní revue*, 2014, č. 2. ISSN 1803-6554.

ČERNÁ, S. O variantách uspořádání podnikatelského seskupení. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2015, roč. 23, č. 1. ISSN 1805-2789.

DĚDIČ J, LASÁK J. Zákaz konkurence členů představenstva akciové společnosti „uvolněné“ mravy zákona o obchodních korporacích? *Časopis pro právní vědu a praxi*. Masarykova univerzita Brno, 2015, roč. 23, č. 1. ISSN 1805-2789.

DOLEŽIL, T. ZOK v praxi: Ovlivnění. Praha 2015, *Bulletin-advokacie.cz*, Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/zok-v-praxi-ovlivneni>.

DVOŘÁK, T. *Corporate Governance ve střední Evropě* (přednáška), Praha, Univerzita Karlova, 30. 5. 2014.

KRAMOLIŠ, O. Jak na smlouvu o výkonu funkce podle ZOK. *Právní rádce*. 2013, roč. 9, č. 11. ISSN 1210-4817.

MACH, T. Péče řádného hospodáře a právní úprava její vynutitelnosti. *Právní prostor*, 4. 5. 2016. ISSN 1210-4817.

PÁNKOVÁ E. Faktický koncern – základ nového koncernového práva. *Právní rádce*, 2013, č. 6. ISSN 1210-4817.

ZACH, T. *Monistický systém správy akciové společnosti*. Právnická fakulta univerzity Karlovy v Praze, 2013, CODEXIS.

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Jiří Soukup

Obor: Právo v podnikání

Forma studia: kombinovaná

Název práce: Vztah mateřské a dceřiné společnosti a vliv existence podnikatelského
seskupení na orgány dceřiné společnosti

Rok: 2018

Počet stran textu bez příloh: 51

Celkový počet stran příloh: 0

Počet titulů českých použitých zdrojů: 15

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 1

Počet internetových zdrojů: 12

Vedoucí práce: JUDr. Ing. Martin Kohout, Ph.D.